

До записки
ЕВ

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студента Подольської Аліси Миколаївни

(ПІБ)

академічної групи 072-19зск-1 (заочна форма навчання)

(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»

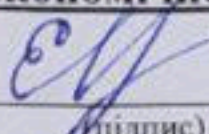
на тему: «Оцінка якості кредитного портфелю банку (на прикладі АТ «ОТП банк»)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Крилова О.В.	80 балів	добре	ЕВ
Рецензент	Сидоренко Н.О.		визначно	
Нормоконтролер	Федорова О.Г.	79	добре	Фед

**Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів

 (повна назва)
О.В.Єрмошкіна
(прізвище, ініціали)

« » 2022 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр**

студенту Подольській А.М академічної групи 072-19зск-1
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

На тему: « Оцінка якості кредитного портфелю банку (на прикладі АТ «ОТП банк»)»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 12.05.2022р №255-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	03.05.2022- 08.05.2022
Розділ 1	Теоретичні аспекти аналізу і управління кредитним портфелем комерційного банку	09.05.2022- 18.05.2022
Розділ 2	Оцінка якості кредитного портфелю на прикладі АТ «ОТП банк»	19.05.2022- 26.05.2022
Розділ 3	Планування кредитного портфелю та його якості на прикладі АТ «ОТП банк»	27.05.2022- 05.06.2022
ВИСНОВКИ		06.06.2022- 08.06.2022
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	09.06.2022- 12.06.2022

Завдання видано

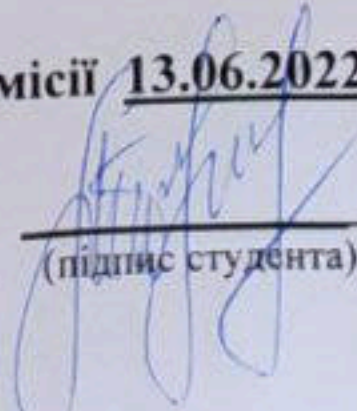

(підпис керівника)

О.В. Крилова
(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 02.05.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 13.06.2022 р.

Завдання прийнято до виконання

(підпис студента)

А.М. Подольська
(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Подольська А.М. – Оцінка якості кредитного портфелю банку (на прикладі АТ «ОТП банк»)– Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», 2022

Мета кваліфікаційної роботи – полягає у дослідженні науково-методичних підходів до оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку АТ «ОТП Банк» та планування заходів, спрямованих на його покращення.

У вступі викладено сучасний стан проблеми, обґрунтована актуальність теми, конкретизовано задачі кваліфікаційної роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження.

У першому розділі розглянуті теоретичні аспекти аналізу і управління кредитним портфелем комерційного банку.

У другому розділі виконаний аналіз результатів кредитної діяльності АТ «ОТП Банк», а також здійснена оцінка кредитних ризиків.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи здійснено планування кількісних та якісних характеристик кредитної діяльності банку, визначені обґрунтовані заходи по управлінню кредитним портфелем банку.

Отримані результати можуть бути використані АТ «ОТП Банк» для забезпечення прибутковості своєї діяльності в майбутніх періодах.

БАНК, КРЕДИТ, КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, КРЕДИТНИЙ РИЗИК, РЕЗЕРВИ, ПРОГНОЗ, NLP, ЯКІСТЬ.

ABSTRACT

Podolska.A.M. Assessing the quality of loan portfolio of a bank (in terms of “OTP Bank” JSC)- Manuscript.

Qualification work for obtaining an educational qualification level of bachelor in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" - Dnipro University of Technology, Dnipro, 2022

The purpose of the qualifying work is to study scientific and methodical approaches to assessing the effectiveness of the management of the loan portfolio of the OTP Bank JSC and to plan measures aimed at improving it.

The introduction describes the current state of the problem, substantiates the relevance of the topic, specifies the tasks of qualification work, defines the object and subject of the study.

The first section deals with the theoretical aspects of analysis and management of a commercial bank's loan portfolio.

The second section analyzes the results of the credit activity of OTP Bank JSC. But existing methods for assessing financial risks are analyzed.

In the third section of the qualification work, the planning of measures to improve the effective functioning of the bank was carried out, the well-founded measures for managing the loan portfolio of the bank were determined.

The obtained results can be used by OTP Bank JSC to exit the financial crisis and ensure the profitability of its operations in future periods.

BANK, CREDIT, LOAN PORTFOLIO, CREDIT RISK, RESERVES, FORECAST, NLP, QUALITY.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ І УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	9
1.1. Визначення кредитного портфелю банку	9
1.2. Основні показники які характеризують якість кредитного портфелю	12
1.3. Методичні підходи, до планування кредитного портфелю та його якості	15
1.4. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфелю банку.....	19
Висновки по розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ НА ПРИКЛАДІ АТ «ОТП БАНК».....	28
2.1. Місце АТ «ОТП Банк» у банківській системі України.....	28
2.2. Аналіз балансу та фінансових результатів банку на прикладі АТ ОТП Банк	29
2.3. Аналіз кредитного портфелю банку та його якості	38
2.4. Аналіз ризику кредитного портфелю та виконання банківських нормативів АТ «ОТП Банк».....	46
Висновки по розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3 ПЛАНУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ ТА ЙОГО ЯКОСТІ НА ПРИКЛАДІ АТ «ОТП БАНК».....	55
3.1. Планування рівня кредитування та частки непрацюючих кредитів по банківській системі України в період воєнного стану.....	55
3.2. Планування кредитних ресурсів та їх якості АТ «ОТП Банк» за допомогою методів статистичного прогнозування	59

3.3. Заходи щодо підвищення якості кредитного портфеля комерційного банку в умовах воєнного стану	68
Висновки по розділу 3.....	73
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. Стабільна банківська система країни доводить ефективне функціонування всієї країни. Основним джерелом доходу банків є прибуток від кредитних операцій, завдяки чому головним завданням, яке сьогодні стоїть перед правлінням банку, є ефективне управління кредитним портфелем комерційної установи. Неефективне управління кредитним портфелем банківської установи збільшує ризик кредитних операцій, що в свою чергу призводить до втрат та втрати вкладених коштів.

Тому важливість теми така, що ефективне управління кредитним портфелем банків є одним із важливих заходів управління, якість якого залежить від фінансових показників установи. Наявність такого взаємозв'язку між належним управлінням кредитним портфелем банківської установи та його доходами визначає доцільність розробки науково-методологічного підходу до оцінки ефективності управління банківським кредитом.

Мета і задачі кваліфікаційної роботи. Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування найбільш ефективного методичного підходу щодо оцінки кредитного портфеля банку на прикладі АТ «ОТП Банк».

Для досягнення основної мети у роботі поставлено і вирішено ряд теоретичних та практичних задач:

- розкрито сутність та економічний зміст організації банківського кредитування та методів оцінки якості кредитів;
- досліджено стан кредитного портфелю АТ «ОТП Банк»;
- сплановано оцінки кредитного портфеля банку на прикладі АТ «ОТП Банк».

Об'єктом дослідження є процес оцінки кредитного портфеля банку на прикладі АТ «ОТП Банк».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні положення, методичні підходи, моделі й методи оцінки кредитного портфеля банку на прикладі АТ «ОТП Банк».

Методи дослідження. Для визначення поставлених у роботі завдань використовувалися загальнонаукові та спеціальні методики та методи дослідження. Зокрема, застосовані загальнонаукові методи розуміння природи позик та критеріїв їх класифікації; Систематичний підхід до вивчення теоретичних основ формування і реалізації відносин комерційного банку і підприємства. Для оцінки структури та динаміки кредитного портфеля банку використовувалися методи аналізу та синтезу; узагальнення; методи фінансового аналізу.

Інформативною базою кваліфікаційної роботи є чинні законодавчі та нормативні акти, наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних економістів, а також звітні дані банку.

Практичне значення одержаних результатів.

Одержані результати носять реальний характер і можуть бути використані в АТ «ОТП Банк» з метою оцінки кредитного портфеля банку.

Апробація результатів дослідження Основні результати роботи та їхнє практичне значення доповідались на студентської науково-практичної Інтернет-конференції

Особистий внесок автора. Кваліфікаційна робота є самостійною працею. Усі результати, викладені у роботі, отримані автором особисто.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу трьох розділів і висновків, загальний обсяг роботи становить 79 сторінки. Робота містить 14 таблиці, 19 рисунків, список використаних джерел зі 27 найменування, 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ І УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Визначення кредитного портфелю банку

Кредитування є найважливішою сферою діяльності банку, оскільки кредитний портфель складає найбільшу частину активів балансу банку. Кредитний портфель розглядається як єдине ціле і є невід'ємною частиною активів банку з власною прибутковістю та рівнем ризику. Він є одним із найбільш ризикованих і важливих елементів структури процентних доходів. Тому для успішного залучення позик, погашення кредитів та підвищення рентабельності кредитування банки повинні впроваджувати високоефективну систему управління кредитним портфелем.

Основним видом банківської діяльності є залучення позикових коштів, забезпечення їх прибутковості та стабільності, що визначається такими факторами:

позика є основним джерелом доходу для банківських установ;

зміст діяльності банків виражається в їх основній функції - накопичення тимчасово вільних коштів та їх перерозподіл на основі кредиту;

ефект від кредитних операцій суттєвий як учасників кредитного договору, так і відтворювальних процесів на рівні всього національного економіка. .

При кредитуванні фізичних та юридичних осіб Банк формує кредитний портфель. Аналізуючи погляди економістів, його можна трактувати як інструмент управління активами банку; загальна сума кредиту, необхідна для досягнення визначених цілей. [1].

Кредитний портфель банку – це «пiк» кредитної активності. Його не можна ототожнювати з простим запасом позик, які можуть взаємодіяти, характеризується сукупним й портфельним ризиком. У результаті ефективність кредитування визначає якість кредитного портфеля.

Бугель Ю.В. вважає, що позики комерційного банку слід розглядати як сукупність кредитних інструментів для досягнення таких цілей: високий дохід у поточному періоді; високі темпи зростання очікуваних доходів у найближчій довгостроковій перспективі; мінімізація ризиків кредитного портфеля. Кредитний портфель є сукупністю банківських позик, призначених для використання юридичними та фізичними особами для задоволення їх економічних та соціальних потреб, організованих відповідно до конкретних форматів відповідно до цілей конкретної політики кредитування та відображаючи результати його реалізації.

Кредитний портфель повинен спрямовувати свою стратегічну політику та поточну діяльність на досягнення цілей політики державного кредитування. Роль кредитного портфеля як інструменту підвищення прибутковості кредитних операцій дослідникам було запропоновано розглянути його з трьох заголовків.

По-перше, банк повинен створити кредитний портфель відповідно до місця її реалізації, який визначає перспективи збільшення кредитної активності банку, визначає пропорції розподілу кредитів та встановлює пріоритети кредитування.

По-друге, формування кредитного портфелю відбувається до укладення кредитних договорів на основі обсягів та з урахуванням структури стратегічного кредитного портфеля, тобто відповідно до пріоритетів уряду. Це робиться шляхом відбору кредитних проектів, поданих потенційними позичальниками, які відповідають основним вимогам щодо позики.

По-третє, цей фактичний кредитний портфель зараз є загальновизнаним. Однак його якість слід оцінювати не тільки традиційно, але й виходячи з повноти стратегічного кредитного портфеля. Кредитний портфель важливий як в кредитній діяльності банку, так і в банківській системі в цілому.

Категорія «кредитний портфель» містить в собі взаємопов'язані аспекти банківської діяльності - прибутковість, ризик та ліквідність. Кредитний портфель відображає основний аспект організації кредитних відносин і визначає здатність виконувати цю ключову банківську функцію на рівні оптимального функціонування різних відділів кредитування. Концепція кредитного портфеля

має відповідати принципам комерційного банку, відображаючи конкретні умови функціонування ринку і стратегічні цілі. Це: максимізація прибутку; мінімізація ризику; ліквідність; конкурентні переваги на ринку; зростання вартості банку; найвищий рівень задоволеності споживачів; підтримка економічного розвитку. [2].

Розмір кредитного портфеля визначається на основі балансової вартості всіх банківських позик, включаючи прострочені, довгострокові та сумнівні позики. Кредитний портфель має свій рівень рентабельності та відповідний рівень ризику.

З метою створення та використання кредитного портфеля використовуються такі елементи:

1. критерії оцінки кредитної якості;
2. розробка спеціального методу оцінки кредитної якості на основі обраних критеріїв;
3. класифікація позик за ризиком;
4. збір інформації про банк для визначення відсотка ризику для кожної групи неявних позик;
5. визначення абсолютної суми кредитного ризику в контексті позик у кредитному портфелі та загального ризику для банку;
6. прийняття рішення про розмір створеного резерву для покриття можливих збитків, про джерела списання резерву;
7. оцінка якості кредитного портфеля на основі фінансових коефіцієнтів;
8. виявлення проблемних та сумнівних позик;
9. вирішення проблемних та сумнівних позик;
10. організація та визначення способу повернення непрацюючих позик;
11. робота менеджера з ризиків повернення позики.

Вирізняють оптимальний та збалансований кредитного портфеля. Оптимальний кредитний портфель наближений до структури кредитно-маркетингової політики банку та його стратегічного плану. Збалансований кредитний портфель - це банківський кредитний портфель, який за своєю

структурою та фінансовими характеристиками є найефективнішим рішенням дилеми щодо прибутку. Оптимальний портфель не завжди дорівнюється збалансованому: банк може надавати позики з меншою прибутковістю та вищим ризиком через збалансованість кредитного портфеля. Зазвичай це робиться з метою посилення конкурентних позицій, завоювання нових ринкових ніш, залучення нових споживачів тощо [3].

У процесі управління банком кредитний портфель слід розглядати разом з усіма компонентами банківської діяльності, включаючи власний капітал та зобов'язання банку.

1.2. Основні показники які характеризують якість кредитного портфелю

Умови переходу до ринкової економіки в банківському секторі збільшують вартість правильної оцінки ризику, яку бере на себе банк при здійсненні різних операцій. Для банківської справи важливо не уникати ризику взагалі, а передбачати та мінімізувати його, тобто використовувати різні методи управління ризиками.

Чим більший ризик як дорогий вираз імовірності подій, тим більший шанс отримати прибуток. Таким чином, можна отримати прибуток, коли ймовірність збитків зведена до мінімуму. Отже, існують дуже серйозні проблеми при розробці загальної системи оцінки та розрахунку кредитного ризику для кожного окремого позичальника, галузі та країни в цілому.

Ризик - це ризик втратити коштів, недостатній дохід або додаткові витрати в результаті певних фінансових операцій. [4].

Кредитний ризик або ризик дефолту боргу може мати промисловий характер (пов'язаний із ймовірністю зменшення виробництва або попиту в конкретній галузі); ризик невиконання умов контракту з конкретних причин; ризик трансформації видів ресурсів (як правило, своєчасно) та ризик форс-мажорних обставин.

Методи зменшення кредитного ризику включають:

- кредитні ліміти;
- диверсифікація кредитних вкладень;
- експертиза та оцінка кредитоспроможності позичальника;
- попит клієнтів на достатнє та якісне забезпечення кредиту;
- контроль та ефективність стягнення боргу;
- страхування кредиту;
- кредитування консорціумом;
- використання змінних процентних ставок;
- врегулювання та врегулювання зовнішніх ризиків (галузевий ризик, регіон країни)
- використання теорії зваженого ризику.

Ризик процентної ставки також тісно пов'язаний з кредитним ризиком - ймовірністю понести збитки банком через перевищення відсотків за позичковими коштами над відсотками за позиками. У разі позики в іноземній валюті можливо зазнати збитків, пов'язаних зі зміною валюти позики.

Основним завданням управління банківським ризиком є визначення ступеня прийнятності ризику та прийняття практичних рішень, спрямованих на розробку заходів щодо зменшення ймовірності заподіяння збитків.

Оцінка якості кредитного портфеля в першу чергу спрямована на мінімізацію ризику неповернення позики, призводить до значних збитків та банкрутства.

Якість кредитного портфеля оцінюється :

- коефіцієнт покриття класифікованих кредитів;
- частка класифікованих позик;
- коефіцієнт непрацюючих позик;
- коефіцієнт збиткових позик.

Ці показники слід аналізувати в динаміки, щоб виявити тенденцію до змін та причини їх виникнення. Розрахунок коефіцієнтів дозволяє виявити причини зниження фінансового стану та шляхи зростання ефективності кредитного портфелю.

Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів - це відношення зважених кредитів ($K_{зв.кл}$) у капіталі (K) банку:

$$K_{п.к.п} = \frac{K_{зв.кл}}{K} \quad (1.1)$$

Цей коефіцієнт всебічно характеризує якість кредитного портфеля в поєднанні ризику з його безпекою. Збільшення цього співвідношення з часом вважається негативним явищем і свідчить про збільшення ймовірності майбутніх збитків.

Частка класифікованих кредитів ($K_{п.зв.кл}$) обчислюється як відношення зважених класифікованих кредитів ($K_{зв.кл}$) до загальної суми кредитів (Π).

$$K_{п..зв.кл} = \frac{K_{зв.кл}}{\Pi} \quad (1.2)$$

Зважені класифіковані кредити обчислюються шляхом множення суми кредитів певної групи ризику на відповідне співвідношення.

Коефіцієнт непрацюючих позик ($K_{п.п}$) розраховується як співвідношення кредитів з простроченими платежами за відсотками та основної суми боргу ($\Pi_{простр}$) до загальної суми кредитів (Π):

$$K_{п.п} = \frac{\Pi_{простр}}{\Pi} \quad (1.3)$$

Цей показник показує, що високий відсоток позик у портфелі банку, які були сплачені вчасно, а також тих, що взагалі не були погашені, свідчить про погіршення кредитної активності банку. Значне збільшення аналізованого періоду свідчить про можливі значні втрати в майбутньому.

Коефіцієнт збиткових позик ($K_{зб}$) обчислюється як відношення втрат за кредитами, отриманими протягом аналізованого періоду ($Зп$), із середньою загальною сумою кредитів (Π), або загальною сумою кредитів. [5].

$$K_{зб} = \frac{Зп}{\Pi} \quad (1.4)$$

Коефіцієнт збитків визначає, яка частина позики з часом призвела до збитків. Збільшення цього коефіцієнта може свідчити про погіршення відповідно до прийнятого рівня ризику.

Для розрахунку цих коефіцієнтів спочатку потрібно розрахувати суму класифікованих позик.

Система рейтингу CAMEL рекомендує такий зв'язок між вартістю класифікованих кредитів (активів) і капіталу (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Співвідношення між вартістю класифікованих позик (активів) та капіталом

Величина співвідношення, %	Бальна оцінка	Оцінка фінансового стану банку
Менше 5	1	Сильний
Від 5 до 15	2	Задовільний
Від 15 до 30	3	Посередній
Від 30 до 50	4	Граничний
Понад 50	5	Незадовільний

Таку шкалу доцільно використовувати, коли частка кредитних вкладень у загальній сумі активів є досить високою.

1.3. Методичні підходи, до планування кредитного портфелю та його якості

Управління кредитними операціями або управління кредитом банку спрямоване на підвищення прибутковості кредитного портфелю при мінімізації витрат, пов'язаних з прийняттям кредитного ризику. Управління процесом кредитного планування є центральною ланкою в ланцюгу видів діяльності, що складають зміст процесу управління банком:

Основні показники кредитної діяльності банку банки планують по-різному. Кожна методологія планування базується на співвідношенні коефіцієнтів і враховує діяльність банку на сьогоднішній день. У процесі планування банки обирають різноманітні методи, що відрізняються простотою

та складністю, обсягом власних досліджень та результатами, отриманими від державних установ чи міжнародних організацій. Кінцевим результатом застосування будь-якої методології планування є створення таблиці ключових показників кредитування банку. В даний час не існує єдиної стандартизованої системи планування основних показників кредитної діяльності банку. [6].

Планування кредитної діяльності банку має визначити майбутні значення таких показників: розмір кредитного портфеля банку (позики), вартість створення резервів під позики, процентний дохід та середні процентні ставки за кредитами. Більш детальне планування вимагає визначення значень цих коефіцієнтів з точки зору типів клієнтів та видів кредитних програм.

Що визначає розмір кредитного портфеля банку (КП)? Він залежить від двох факторів: розміру ресурсів (зобов'язань або суми балансу) банку (BP) та частки кредитного портфеля в активах банку (ci):

$$КП = BP \times ci \quad (1.5)$$

Валюта балансу банку визначається іншими розділами банківського плану, а планування кредитування банку фіксується за вартістю. Чи залежить від цього частка кредитного портфеля в активах банку? Кредитну політику можна визначити як середнє арифметичне за минулий період, прогнозоване на основі рівняння тенденції (або іншої більш складної моделі) або визначене як суб'єктивна регулятивна вартість (згідно з рішенням органів влади банку згідно з суб'єктивною оцінкою, майбутнє становище банку).

Від чого залежить вартість створення резервів під банківські позики? Це залежить від суми чистого кредитного ризику банку (передбачається, що весь чистий кредитний ризик банку витрачається на забезпечення в міру його виникнення).

Чистий кредитний ризик банку - це сума всіх можливих витрат, пов'язаних із збитками банку за кредитними операціями. Максимальна сума збитків дорівнює валовому кредитному ризику, тобто сумі всіх наданих позик та нарахованих на них відсотків. Мінімальна сума збитків дорівнює нулю, тобто

збитків за всіма позиками та нарахованими відсотками за ними не буде. У будь-якому випадку банк не несе жодних потенційних збитків від кредитних операцій. Банк не програє, якщо існує додаткове джерело готівки, яке дорівнює валовому кредитному ризику, і це джерело контролюється банком. Цій вимозі відповідає лише застава, яку банк може продати в будь-який час з порушенням умов кредитного договору та направити отримані кошти на кредитну заборгованість клієнта.

На практиці чистий кредитний ризик банку коливатиметься від максимального до мінімального кредитного ризику банку (включаючи їх вартість).

Очевидно, що розмір чистого кредитного ризику (ЧКП) в майбутньому буде залежати від розміру кредитного портфеля банку (КПі) та вартості резервних витрат на одиницю кредитного портфеля (РВКПі) (співвідношення вартості створення резервів для кредитні ризику банку до кредитного портфеля банку;):

$$ЧКП = КП_{i+1} \times РВКП_{i+1} \quad (1.6)$$

Вартість резервних витрат на одиницю кредитного портфеля в майбутньому залежить від кредитної політики банку, тобто вона може бути визначена як середня арифметична за минулий період, передбачена на основі рівняння тенденцій (або інша більш складна модель) або встановлюється як суб'єктивна нормативна цінність (за даними керівних органів банку відповідно до суб'єктивної оцінки стану банку в майбутньому). [7].

Тоді річна сума витрат на формування резервів для банківських кредитів (РВі) визначається як збільшення / зменшення чистого кредитного ризику в майбутньому (ЧКРмбі) відносно чистого кредитного ризику в минулому (ЧКРмні).

$$РВ_{i+1} = ЧКРмб_{i+1} - ЧКРмн_i \quad (1.7)$$

Процентний дохід банку (П) дорівнює кредитному портфелю, помноженому на середню процентну ставку за банківськими кредитами::

$$П = КП \times ПС \quad (1.8)$$

Середня процентна ставка за кредитами банку повинна генерувати такі процентні доходи для покриття процентних витрат і витрат, пов'язаних з формуванням резервів для кредитного ризику банку, а також генерувати чисту процентну маржу, достатню для отримання прибутку. Іншими словами, середня ставка за кредитами банків (ПС) дорівнює сумі (всі значення взяті в абсолютній величині) відсоткової вартості одиниці кредитного портфеля (відношення процентних витрат до банківського кредитного портфеля; КП), вартість резервних витрат на кредитний портфель одиниця (співвідношення витрат на формування резервів за кредитними ризиками банку до кредитного портфеля банку; РКР) чистої процентної маржі (відношення чистого процентного доходу до кредитного портфеля банку; ЧД):

$$ПС = КП + РКР + ЧД \quad (1.9)$$

Розмір кредитного портфеля банку визначається за формулою (1.5). Процентні витрати банку визначаються іншими розділами банківського плану. Вартість резервних витрат на одиницю кредитного портфеля впливає з формул (1.6-1.7). Відсотковий дохід банку (для визначення чистої процентної маржі) самі залежать від процентної ставки, яку необхідно визначити (рівняння 1.8). Отже, в рівнянні (1.9) існують дві невідомі значення, тобто для визначення середньої процентної ставки по банківських кредитах, необхідно ввести чисту процентну маржу в рівнянні (1.9) як фіксоване відоме значення. Сума чистої процентної маржі в майбутньому залежить від фінансової політики банку, тобто вона може бути визначена як середнє арифметичне за минулий період, яке можна передбачити на основі рівняння тенденції (або встановлена як суб'єктивна нормативна цінність (за рішенням керівних органів банку відповідно до суб'єктивної оцінки стану банку в майбутньому). [8].

Таким чином, запропонований метод планування дозволяє визначити значення основних показників кредитної діяльності банку: розмір кредитного портфеля банку (видані кредити), вартість створення резервів для виданих

кредитів, процентний дохід та середню ставку за кредитами.

1.4. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфелю банку

Ефективну кредитну політику можна проводити за допомогою комплексного методологічного підходу до якості кредитного портфеля банку. Всі методи оцінки якості кредитного портфеля базуються на досвіді кредитування, згруповано основні методологічні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку.

Показано на рис. 1.1 основні види систем оцінки кредитного ризику: методи експертної оцінки, статистичні методи, методи аналізу. Розглянемо докладніше характеристики кожної представленої групи методів.

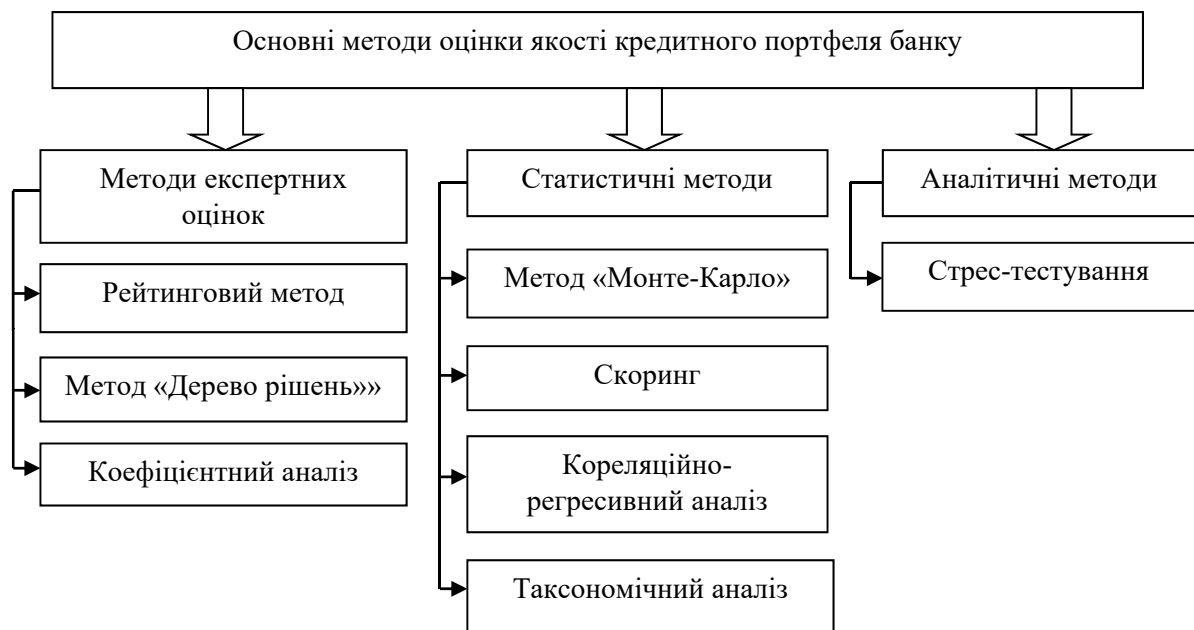

Рис. 1.1. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку

1. Метод експертних оцінок. Він включає компіляцію узагальнених експертних оглядів на основі експертної оцінки. Цей метод включає: рейтингову оцінку, кредитоспроможність клієнтів, пруденційний банківський метод, ступінь розрахунку ризику для портфеля комерційного банку та визначення розміру резерву банку на можливі збитки від кредитного ризику.

Складність методу оцінки загального ризику кредитного портфеля виникає

при порівнянні розрахованих параметрів зі стандартними значеннями. Оскільки значення одних розрахованих показників можуть відповідати нормативним критеріям, інших – ні, в цьому випадку для визначення рівня ризику слід вибирати загальні показники [13].

Різновидом методу експертної оцінки є рейтинговий метод, коли банк розраховує рейтинг за певною методикою та робить висновок про кредитоспроможність позичальника.

Побудова якісного рейтингового кредитного портфеля в міжнародній практиці здійснюється за допомогою нумерації та скорингу.

Система нумерації така, що кожна група ризику визначається обмеженими показниками, на основі яких вона присвоєна кожній статті кредитного портфеля. Система нумерації базується на експертному висновку, який дуже важко визначити кількісно. Це головний недолік..

У міжнародній практиці, крім системи числення, поширена бальна система оцінки якості кредитного портфеля комерційного банку. Він зводиться до єдиного загального числового значення, визначення якого регламентується.

На практиці, враховуючи всі позитивні та негативні сторони числово-бальної системи, доцільно вивчити їх комбінації, щоб стати основою для кращої та точнішої системи оцінки якості кредитного портфеля.

Дерева рішень — це метод аналізу даних, де правила виглядають як прогресивна ієрархічна структура, в якій кожен вузол відповідає вузлу, який надає рішення. [12].

Обмеження практичного застосування методу є початкове припущення, що проект має найближчу або розумну кількість можливостей розвитку. Метод корисний коли рішення приймаються і прийняття в даний момент сильно залежить від рішень, прийнятих у минулому, і визначає сценарії подальшого розвитку. Переваги дерева рішень:

- швидкий процес;
- розробка правил у сферах, де знання зміцнюються, але формалізуються;
- висока точність прогнозу [12].

Аналіз коефіцієнтів є одним з основних компонентів фінансового аналізу як етапу первинної обробки інформації, пов'язаної з оцінкою об'єкта. Зручність його використання в основному обумовлена наявністю необхідної вихідної інформації, отриманої в результаті визначення коефіцієнтів.

Згідно з оглядом економічної літератури, зарубіжна та вітчизняна практика показала, що немає чітко набору показників для оцінки якості кредитного портфеля. [10].

2. Статистичні методи показують, що вплив ризику на кредитний портфель впливає на його якість. Метод статистичного розрахунку зазвичай передбачає розрахунок стандартного відхилення, стандартного відхилення, коефіцієнта варіації та асиметрії.

Основним статистичним показником значення такої ймовірності (рівня ризику) є коефіцієнт варіації. Розрахунок а стандартного відхилення дозволяє відстежувати диверсифікацію портфеля банку.

Статистичний метод формування кредитного портфеля банку заснований на статистичному аналізі даних про фінансовий стан позичальників. Це дослідження є основою для прирівнювання фактичної частоти втрат банку з прогнозованими оцінками.

До групи статистичних методів входить метод Монте-Карло, який є методом моделювання для наближеного відтворення реальних явищ. Поєднує аналіз чутливості та аналіз чутливості вхідних змінних. Практичне застосування цього методу показало широкий спектр можливостей дослідження, доступних в умовах невизначеності та ризику. Перевага цього методу полягає в тому, що він здатний аналізувати та оцінювати різні «сценарії» кредитної політики та врахувати різні ризики. Він підходить для практичних застосувань, які можна успішно поєднувати з іншими методами економічної статистики, а також методами дослідження в теорії ігор та інших операцій. [4]

Кредитний скоринг заснований на вивченні кредитної історії позичальників, які брали позику в минулому, щоб класифікувати та ідентифікувати надійних і поганих клієнтів. Скоринг – це математична модель,

яка має форму зваженої суми конкретних характеристик влади і на основі минулого досвіду дозволяє розрахувати ймовірність не повернення кредиту [14]. Тобто скоринг можна використовувати для оцінки як фінансового, так і бізнесового ризику.

Розробка ефективної моделі скорингу є дуже складним і багатоетапним процесом, так як здійснюється з великої кількості якісних та кількісних.

3. Аналітичний метод полягає в оцінці потенційних збитків банку. Стрес-тест – це метод, який оцінює чутливість портфеля до значних змін макроекономічних показників або окремих, але можливих подій. Це низка шоків, тобто зміни факторів ризику, які відповідають винятковим, але ймовірним подіям, оцінка потенційного впливу на фінансовий стан банку. [15].

Існує кілька видів і методів стрес-тестування, на даний момент найпоширенішим методом є сценарний аналіз. Аналізується чутливість портфеля банку до зміни факторів ризику та розраховується максимальний збиток.

З метою підтримки належного рівня ліквідності банківської системи та зниження ризиків, Національний банк докладає всіх зусиль для забезпечення безперервності як безготівкових, так і готівкових розрахунків та безперебійного функціонування державної банківської системи в умовах воєнного стану.

З 24 лютого валютний ринок працює в обмеженому режимі. Встановлено офіційний курс валют та введено ряд тимчасових валютних обмежень. Відповідно, уповноваженим установам заборонено торгувати валютними цінностями, за винятком окремих випадків. Зокрема, обмеження не поширюються на операції з купівлі іноземної валюти для закупівлі критичного імпорту відповідно до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України, а також операції з валютою для мобілізаційних та інших заходів національної безпеки та оборони.

Наразі необхідні адекватні заходи для забезпечення надійного та стабільного функціонування фінансової системи держави та забезпечення

максимальної активності Збройних Сил України, а також ефективного функціонування критичної інфраструктури.

Після нормалізації економічної ситуації в найкоротші терміни буде відновлено повноцінну роботу валютного ринку, знято валютні обмеження до довоєнного рівня. Однак процес може бути поступовим.

Ухвалено Закону України № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо чинності нормативів на період воєнного стану» [17] . Новий закон змінює низку правил, що стосуються банків і небанківських фінансових установ, у тому числі надають кредитні послуги. Метою цих змін передусім є полегшення становища українських позичальників під час війни та післявоєнного відновлення економіки.

З цією метою новим законом передбачено, що на період дії воєнного стану та протягом тридцяти днів з дня його припинення або анулювання споживач не буде нести відповідальності перед кредитором у разі прострочення виконання зобов'язань, що впливають з споживчий кредит.

Крім того, у разі такої прострочення споживач звільняється, зокрема, від обов'язку сплатити кредитором неустойки (штрафи, пені) та інших платежів, сплата яких за договором споживчого кредиту передбачена ст. договір прострочення (відстрочення платежу). , часткове виконання) споживачем такого договору.

Також забороняється підвищувати процентну ставку за користування кредитом у разі невиконання зобов'язань за договором споживчого кредиту, крім випадків, коли зміна процентної ставки є результатом кредитного договору або договору споживчого кредиту.

При цьому, пеня (штраф, пеня) та інші платежі, врегулювання яких передбачено договором споживчого кредиту, нараховуються спільно з 24.02.2022 р. несвоєчасне виконання такого договору, підлягають списанню.

Важливо, що нова норма не передбачає скасування відсотків за користування кредитними коштами. Такий розрахунок важливий з боку

кредитора. Кредитні канікули – це відстрочка вашого боргу, а не прощення. Крім того, кредитні канікули є правом кредитора, а не обов'язком. Однак, якщо позичальники мають достатньо коштів для продовження роботи та обслуговування своїх позик, вони повинні продовжувати їх виплачувати.

Війна зачепила всі сфери фінансового сектора країни, в тому числі й позики. Якщо населення ширше використовувало наявні кредитні лінії в перші дні війни, то в березні портфель кредитів фізичних осіб почав скорочуватися.

Сутички також уповільнили видачу нових кредитів для підприємницької діяльності – кредитний портфель у гривні за період з 24 лютого залишився практично без змін, в іноземних валютах – дещо зменшився.

При цьому банки готові продовжувати кредитувати критичні галузі та підприємства, які перебувають у режимі воєнного стану: агропромисловий комплекс, харчову промисловість, виробництво товарів першої необхідності, медичні товари тощо.

У складних військових умовах нові кредити реалізовуватимуться переважно за підтримки державних програм.

Національний банк активно долучився до ініціативи розширення програм державної підтримки, зокрема «Доступні кредити 5-7-9» та портфельні гарантії через «Експортно-кредитне агентство».

Відтепер під час воєнного стану кожне діюче підприємство, а також сільгоспвиробники зможуть отримати пільгові кредити під 0% річних.

Після його завершення відсоткова ставка для позичальників становитиме 5%. Попит на цей вид кредитів за попередніми заявками від банків є значним. Також держава збільшила надання державних гарантій позичальникам.

Водночас 24 лютого НБУ здійснив низку важливих кроків як для спрощення умов роботи банків у повномасштабній війні, так і для подальшої підтримки їх кредитної спроможності.

З метою підтримки стабільності банківської системи шляхом мінімізації негативних наслідків військової агресії Російської Федерації щодо України, НБУ:

- затвердив Положення про банки у зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні, зокрема застосування Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику для активної банківської діяльності, затвердженого постановою Ради НБУ від червня. 30.2016 № 351 (зі змінами) та Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України, затвердженого постановою Правління НБУ від 18.07.2019 № 97 (зі змінами);

- Особливості оцінки стабільності банків на 2022 рік, що проводиться Національним банком щорічно відповідно до Положення про оцінку стабільності банків та банківської системи України, затвердженого Радою Національного банку України 22 грудня; 2017 № 141 (зі змінами). Передбачається, що така оцінка буде проводитися лише з використанням першого та другого етапів;

- прийнято рішення не застосовувати заходи щодо порушення: банки - економічні нормативи, ліміти відкритої валютної позиції та терміни подання статистичної звітності, банківські групи - вимоги до нормативного капіталу, нормативи економічної ліквідності, кредитний ризик, якщо такі порушення мали місце 24 лютого; 2022 року та викликані негативним впливом військової агресії Російської Федерації на Україну.

Відповідні кроки затверджено постановою Ради НБУ від 25 лютого 2022 року № 23 «Про окремі питання діяльності українських банків та банківських груп», яка набирає чинності 25 лютого та залишатиметься в силі до втрати чинності [18].

Банкам було запропоновано бланкове рефінансування з метою підтримки ліквідності та компенсації можливих відтоків. Зараз відтоку коштів майже немає, ліквідність банку збережена і це не викликає занепокоєння. До нормативних актів внесено зміни з метою запобігання застосуванню заходів, що впливають на порушення банками нормативних актів, зокрема щодо достатності капіталу та ліквідності. Це дозволяє банкам кредитувати, навіть якщо вони зазнають збитків. Банки можуть запроваджувати «кредитні канікули» та не враховувати

прострочені кредити при оцінці кредитного ризику. Банки самостійно пропонували «кредитні канікули» широкому колу своїх боржників, тим самим підтримуючи їх.

Банки можуть реструктуризувати прострочені через фінансові труднощі боржників кредити, не визнаючи дефолту за такими позиками, якщо необхідність реструктуризації пов'язана з російською агресією. У разі довгострокової реструктуризації - якщо вони не призводять до істотного знецінення вартості кредиту. Це створює гнучкі умови для ефективної роботи з позичальником та пошуку оптимального графіка та умов обслуговування боргу.

Крім того, максимально спрощено вимоги до повсякденної діяльності банків. Банки можуть оцінювати кредитний ризик банків-контрагентів (резидентів) без урахування їх відповідності економічним нормам, встановленим НБУ. Припинено на період дії воєнного стану та через 30 днів після його скасування зобов'язання регулярно переоцінювати та перевіряти наявність та стан застави.

Кредитний ризик за державними цінними паперами, номінованими в іноземній валюті, зафіксовано за рейтингом від 24 лютого, а підвищення вагових коефіцієнтів ризику для державних цінних паперів, номінованих в іноземній валюті, відкладено на рік.

Тимчасово пом'якшено вимоги до управління проблемними активами, зокрема відкладено оновлення банками відповідних стратегій, цільовий рівень непрацюючих активів та формат роботи з ними мають відповідати поточним умовам.

Річна оцінка стійкості (включаючи стрес-тести) була скасована, а вимоги до внутрішніх стрес-тестів ризик-банку пом'якшені. Вимоги щодо регулярного оновлення планів відновлення тимчасово призупинено.

Під час воєнного стану було спрощено певні процедури ідентифікації та перевірки для банків/небанківських фінансових установ та їх клієнтів, а також для покупців казначейських облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації».

Усі ці заходи допоможуть не відволікати банки від їх основного завдання – кредитної підтримки економіки [19].

Висновок по розділу 1

При вивченні сутності кредитного портфеля банку було визначення трьох основних наукових підходів до тлумачення цього поняття. Таким чином, вчені першого наукового підходу розглядають кредитний портфель як сукупність виданих кредитів, тим самим враховуючи лише виконання кредитної операції. Другий підхід, відповідно до інтерпретації сутності кредитного портфеля, розглядає його значення в масштабах загальної діяльності банківської установи як ефективного інструменту управління активами. Третій підхід відображає важливість кредитних операцій на макрорівні, тобто вартість кредитного портфеля реалізується не тільки на рівні банку, а й на національному рівні.

Методичні підходи до оцінки ефективності управління кредитним портфелем банку ґрунтуються на співвідношенні рівня ризику кредитної операції та обсягу доходу за ним. При розробці методології оцінки ефективності управління кредитним портфелем доцільно виконувати наступну послідовність дій: аналіз доходів від кредитних операцій; оцінка кредитного ризику та аналіз ефективності управління кредитним портфелем.

Організація процесу управління кредитним портфелем банківської установи починається з конкретного кредиту, тому керівні принципи повинні враховувати основні етапи кредитування, які включають підготовку, структурування та обслуговування кредиту.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ НА ПРИКЛАДІ АТ «ОТП БАНК»

2.1. Місце АТ «ОТП Банк» у банківській системі України

OTP Bank SA - це установа з іноземним капіталом, яка входить до ТОП-10 найбільш прибуткових банків України. АТ «ОТП Банк» вийшов на ринок банківських послуг у 2006 році, коли угорський банк OTP Банк придбав іноземний банк "Райффайзенбанк Україна", який працює в Україні з 1998 року та обслуговує понад 100 000 клієнтів [20].

Основним акціонером банку є OTP Bank Plc, який є лідером серед угорських банків, оскільки він обслуговує близько 25% банківського ринку країни. Окрім Угорщини, банк успішно працює в таких європейських країнах, як Словаччина та Болгарія, Чорногорія та Росія, Румунія, Словаччина та Сербія. У жовтні 2020 року відбулися зміни серед членів правління банку, постійний керувник, який керував створенням АТ «ОТП Банк» в Україні Томаш Хак-Ковач, був переведений на реструктуризацію банку в Сербії, а його місце в Україні зайняв керівник «ОТП-Кредит» Володимир Мудрий. Експерти вважають, що взяти на себе ініціативу роздрібного кредитора може змінити курс банку, зосередившись на кредитуванні як роздрібних, так і малих та середніх підприємств.

В Україні діє група OTP Bank SA, до якої входять: банк, ТОВ «ОТП Лізинг», ТОВ «ОТП Капітал», недержавний пенсійний фонд «Free Fly Open Пенсійний фонд» та «ОТП пенсійний відкритий пенсійний фонд».

ТОВ «ОТП Капітал» було засновано в Україні в 2007 році спільною роботою АТ «ОТП Банк» та угорської компанії OTP Fund Management. Сьогодні вона посідає друге місце в групі OTP в Україні. OTP Capital працює у чотирьох основних сферах - управляє інвестиціями та активами пайових фондів, активами страхових компаній, управляє значною частиною активів венчурних фондів та

приватних пенсійних фондів. Компанія також є засновником власного приватного пенсійного фонду OTP Pension.

OTP Лизинг - дочірнє підприємство АТ OTP Bank, засноване в 2008 році. Основна мета діяльності - оперативний та довгостроковий лізинг для малих та середніх компаній. Найпопулярнішою послугою є лізинг автомобілів, де ви можете придбати легкові автомобілі, вантажівки, сільськогосподарську техніку або залізничні вагони.

Протягом багатьох років банк створив власну мережу філій та дирекцій. З початку 2020 року банк має 88 відділень, що на 2 більше, ніж на початок 2019 року. Банк розробляє систему дистанційного обслуговування «OTP Smart», яка активно впроваджується з початку 2020 року [21].

2.2. Аналіз балансу та фінансових результатів банку на прикладі АТ ОТП Банк

Основним джерелом даних для фінансового аналізу банку є його баланс, який відображає всю інформацію про наявність коштів та нерухомості, що належать банку; розмір та структура зобов'язань контрагентів перед банком та зобов'язань банку перед контрагентами.

Балансові активи розглядаються як з точки зору складу та розподілу коштів за об'єктами їх інвестування в активи банку, так і з точки зору витрат, що виникають в результаті фінансової операції, що проводиться банком. приносять дохід. Ці напрямки досліджень дозволяють оцінити ліквідність та прибутковість банку. В процесі аналізу слід зазначити, що сукупні активи банку визначаються балансом як різниця між сумою залишків усіх класів активів та сумою всіх резервів, передбачених на можливі збитки за позиками та інвестиціями. та інших типів.

З метою аналізу діяльності АТ ОТП Банк використаємо дані фінансової звітності за 2019 -2021 роки [21].

Динаміку ключових балансових показників ОТП Банку представимо в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Динаміка ключових балансових показників банку за 2019-2021 рр., тис. грн..

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення,	
				2020 2019 р.р	2021 2020 р.р
Активи	38686805	51982581	69814020	13295776	17831439
Кошти клієнтів	26750669	35111458	47633375	8360789	12521917
Зобов'язання	32946368	43333343	58979471	10386975	15646128
Капітал банку	5740437	8649238	10834549	2908801	2185311

Основними показниками, що характеризують фінансовий стан банку є актив банку, його капітал та зобов'язання. Можемо спостерігати динамічне зростання як активів банку, так і зобов'язань. У 2021 році активи Банку продовжували суттєво зростати і досягли 58,9 млрд. грн., тобто на 31,6% більше, ніж на початку року.

За підсумками року Банк увійшов до ТОП-10 (9 місце) найбільших українських банків за чистими активами та посів 5 місце за чистим прибутком. Частка на чистих активах на кінець 2021 року становила 3,23% (порівняно з 2,94% роком раніше).

У досліджуваній період спостерігається позитивна динаміка зменшення накопиченого дефіциту, що свідчить про успішну діяльність банку у вирішенні внутрішніх проблем. Сукупний дефіцит означає утилізовану неякісну складову активованого тривимірного періоду, що забезпечує збільшення дефіциту ресурсів і постійне виснаження запасів.

Динаміку активів АТ ОТП Банк представимо на рис. 2.1:

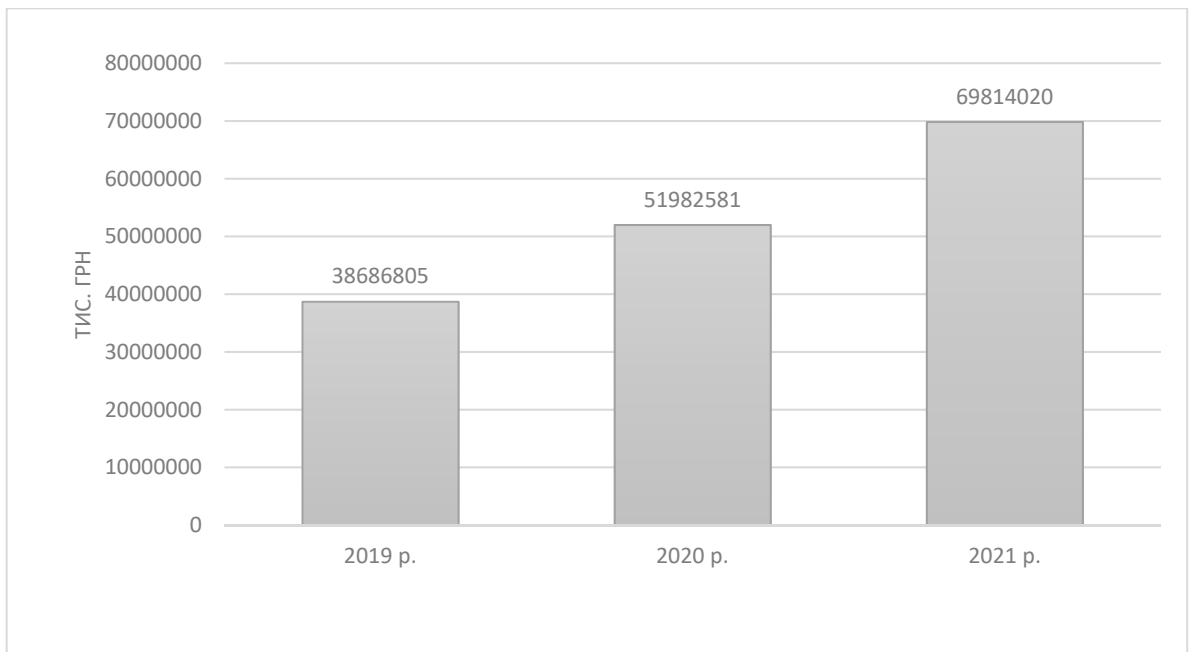

Рис. 2.1. Динаміка активів АТ ОТП Банк

Рисунок 2.1 показує зростання активів банку, яке обумовлено зростанням величини обов'язкових резервів, коштів в кредитних організаціях, чистих вкладень в цінні папери і інші активи.

Три показники продемонстрували негативну динаміку: кредити юридичним особам зменшились на 4,27%, кредити фізичним особам - на 5,88%, а вартість банківських цінних паперів зменшилась на 50,86%.

У 2020-2021 роках обсяг позик юридичним особам зріс на 1984 млн грн, а позик фізичним особам на 2713 млн грн, більше того, міжбанківські позики зменшились на 566 млн грн. Кількість готівки в сховищі неухильно зростає, що є хорошою тенденцією, оскільки вони є високоліквідними активами банку і дають йому можливість вільно працювати.

У 2021 році активи Банку зросли на 31,6% до 58,9 млрд. грн. зі зміною структури активів через кредитний ризик. В результаті значного збільшення залишків клієнтів в іноземній валюті частка активів з ризиком країни до кінця 2021 року зросла до понад 20% активів, причому понад 90% коштів зберігалось на кореспондентських рахунках в банках інвестиційного класу в США та країни ЄС. Стабільно високі залишки в гривнях додатково підтримали високу частку високоліквідних активів Банку і були депоновані на рахунках у Національному

банку України та в інструментах, випущених центральним урядом, що на кінець 2021 року становило приблизно 15 млрд грн, але лише цінні папери Міністерства фінансів України на суму близько 6,6 млрд. грн. є невід'ємним ризиком суверена.

Інвестиції в цінні папери здійснювались переважно за допомогою банківської книги з дотриманням обмежень ризику, тобто не більше 75% регулятивного капіталу для всього портфеля цінних паперів та 30% регулятивного капіталу для цінних паперів, деномінованих в іноземній валюті. Що стосується валютної складової портфеля цінних паперів, 72% - цінні папери в гривні та 28% - в іноземній валюті. Понад 60% інвестицій - це портфель ліквідності зі строком погашення до 6 місяців, ще 20% інвестицій зосереджено зі строком погашення 1-2 роки, що Банк використовує для встановлення більш високих норм прибутковості в цьому сегменті ринку. Кредитний портфель Банку до резервів під кредитний ризик збільшився на 5,7% у 2021 році та на 9,2% після резервів, що відображає одночасне поліпшення якості портфеля та ефект постійного зменшення проблемного та потенційно проблемного боргу.

Протягом року частка корпоративного кредитного портфеля зросла до 70% від кредитного портфеля Банку. Кредитна якість кредитного портфеля для корпоративних клієнтів продовжує покращуватися: непогашені кредити перетнули поріг у 90% кредитного портфеля, з яких понад 90% оцінюються як кращий або 7 за 9-бальною шкалою (90% з рейтингом 1-7 за 10-бальною шкалою рейтингу кредитного ризику НБУ). Понад 99% безпроблемної заборгованості обробляється корпоративними позичальниками відповідно до графіків, встановлених у кредитних угодах, не допускаючи, що заборгованість прострочена понад 7 днів. Частка етапу 2, згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), тобто позики з ознаками кредитоспроможності або ознаками потенційно поганої заборгованості, згідно із Системою раннього попередження та моніторингу 2021 року, впала до 3%.

У 2021 році всі показники демонструють позитивну тенденцію до зростання, що формує уявлення про банк як про надійну та прибуткову структуру.

Аналізуючи зобов'язання АТ «ОТП Банк», можемо спостерігати найнижче значення всіх показників у 2019 році, але ситуація покращилася у 2020 році. Протягом усього періоду банк майже подвоїв свої резерви, що може мати негативні наслідки в непередбачених ситуаціях. Банку доцільно інвестувати ці резерви у депозити, щоб збільшити оборот коштів та скористатися простим грошовою маси

В 2020 році має місце зростання зобов'язань на 10386 млн. грн., з подальшим ростом в 2021 році на 15646 млн. грн. Але ріст у 2021 році більш активний ніж був у 2020 році, що є слідством виваженої депозитної політики банку

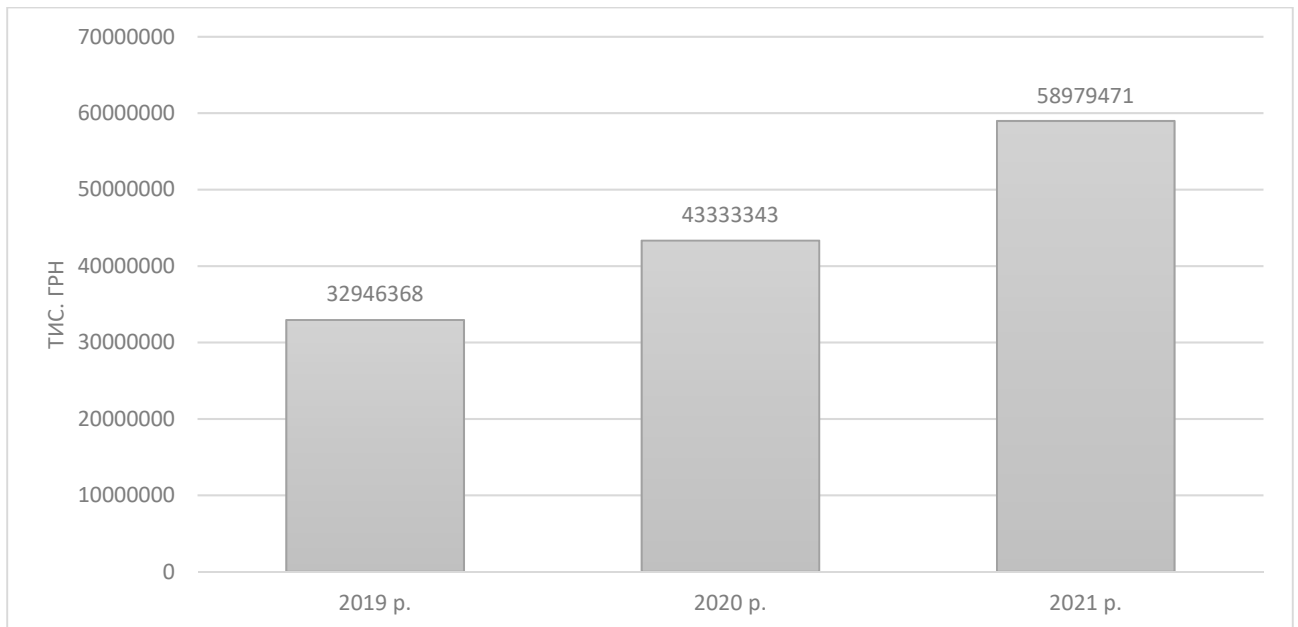

Рис. 2.2. Зобов'язання АТ ОТП Банк

Маса коштів клієнтів у 2020 році стала на 8360 млн. грн., або на 31,22% більшою, ніж у 2019р., а у 2021 році більше на 12 521 млн. грн. ніж за 2020 рік (рис. 2.3). Кошти клієнтів мають тенденцію до постійного зростання, навіть у період пандемії. Завдяки збільшенню довіри до ОТП Банку, привабливості депозитних продуктів та програм лояльності, у 2021 році кошти юридичних та фізичних осіб зросли на 35,1% та досягли рекордного рівня в 47,8 млрд грн.

Значне збільшення капіталу за рахунок капіталізації прибутку в останні роки дозволяє Банку підготуватися до будь-якої стресової ситуації. На кінець 2021 року коефіцієнт платоспроможності зріс більш ніж удвічі

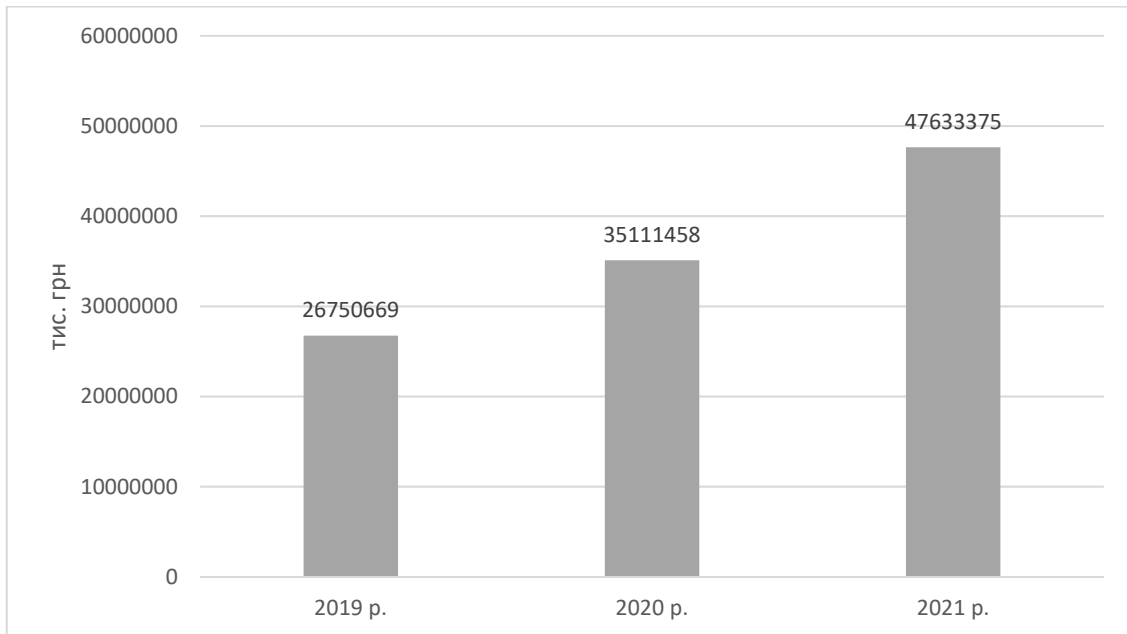

Рис. 2.3. Кошти клієнтів у структурі пасиву банку

Збільшення капіталу банку в 2020р. по зрівнянню з 2015р., - 2908 млн. грн., або на 50,67%. Це пов'язано з тим, що стався приріст від переоцінки основних засобів, зріс нерозподілений прибуток минулих років та ін.. (рис. 2.4). В 2021 році спостерігається подальше нарощування капіталу на 2185 млн. грн. до 10834млн. грн.

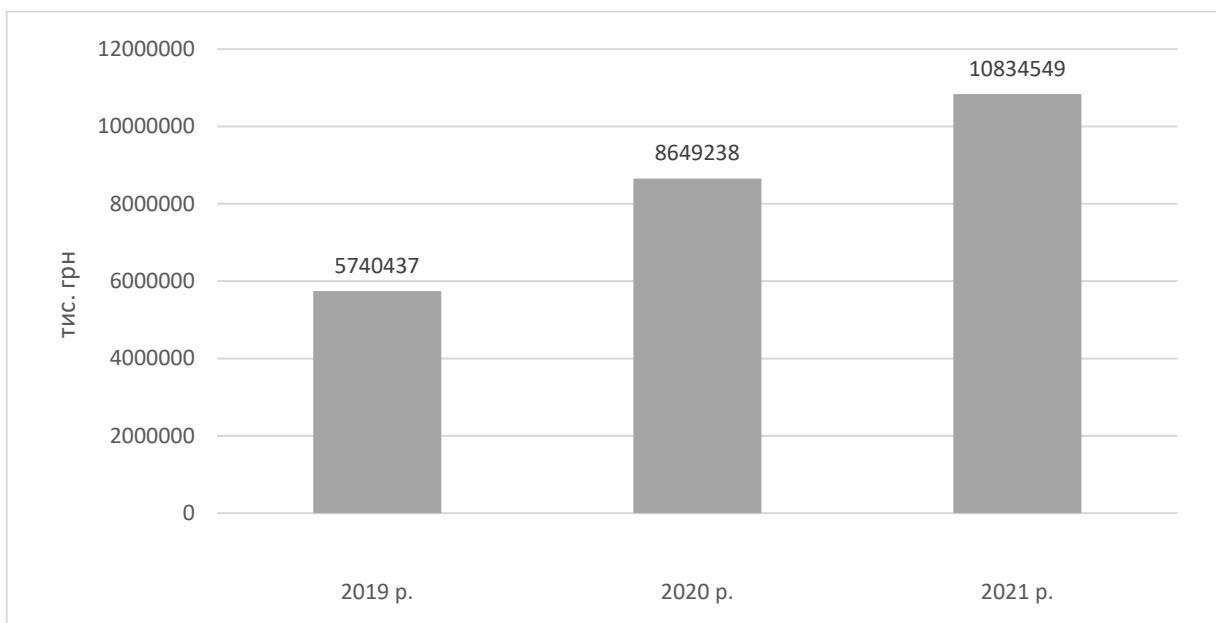

Рис.2.4. Динаміка капіталу АТ ОТП Банк

Рентабельність активів (ROA) - це фінансовий показник, який характеризує ефективність використання всіх активів підприємства. Рентабельність активів розраховується як частка розподілу чистого прибутку або прибутку від звичайної діяльності до оподаткування за середньорічною вартістю активів. Тобто це показує, скільки прибутку на 1 грн. активів.

Рентабельність власного капіталу (ROE) - це фінансовий показник, який характеризує ефективність використання власного капіталу. Він показує прибутковість (норму прибутковості) вашого вкладеного капіталу. Максимізація цього співвідношення є важливим завданням, яке повинні виконувати менеджери компанії. Рентабельність власного капіталу розраховується як відношення вашого чистого доходу до середньорічної вартості власного капіталу.

Динаміку ключових показників прибутковості ОТП Банку розрахуємо у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Основні показники прибутковості банку

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення	
				2020-2019 рр	2021-2020 рр
Чистий процентний дохід, тис. грн.	3243231	3915024	4177944	671793	262 920
Чистий прибуток, тис. грн.	2227176	2926579	2122170	699403	-804 409
Рентабельність активів, %	6,31	6,54	3,34	0,2	-3,20
Рентабельність власного капіталу, %	45	42,2	37	-2,8	-5,20
Чиста процентна маржа, %	10,4	11,8	12,3	1,4	0,50
Чистий спред, %	29,7	29,5	29,3	-0,2	-0,20

Таблиця 2.2 показує, що чистий процентний дохід у 2020 р. на 671 млн. грн. (20,7%) більше, аніж у 2019 р. Протягом 2021 року Банк значно підвищив рівень прибутковості операцій і забезпечив досягнення наступних показників. Завдяки зваженій процентній політиці в 2021 році Банк значно покращив процентну маржу, та досяг процентного спреду на рівні 2,3%, в той час, як в 2020 році Банк мав чистий процентний збиток та негативний процентний спред на рівні - 1,1%. Збільшення кількості активних клієнтів (на 10%) та зростання обсягів транзакцій, як у відділеннях, так і в он-лайн каналах дозволили досягти збільшення чистого комісійного доходу на 49% порівняно з 2020 роком – до 15,2 млрд грн.

У той же час операційні витрати залишалися на контрольованому рівні (+ 14,7% до рівня 2020 року порівняно з річною інфляцією 9,8% та збільшенням середньої номінальної заробітної плати в Україні на 20,5%). Співвідношення витрат / доходу на 2021 рік становило 45%, що є одним з найкращих конкурентів. Банк завершив рік із прибутком у 2,12 млрд. грн., що є найвищим за всю історію Банку та визначило найвищий прибуток банківської системи України за останні п'ять років.

Динаміку чистих процентних доходів представимо на рис 2.5., де спостерігається тенденція зростання чистих процентних доходів, обумовлене зростанням середньої дохідності банківських продуктів та послуг.

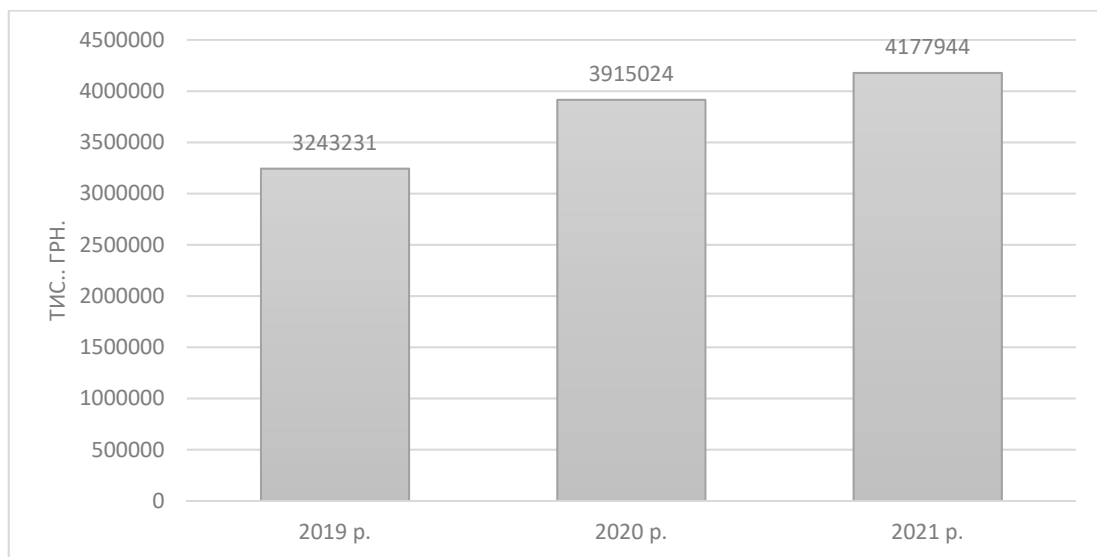

Рис. 2.5. Динаміка чистих процентних доходів ОТП Банку

На кінець 2021 року вплив змін процентних ставок на чистий процентний дохід Банку за річний горизонт становить -370,4 млн. грн., тобто 10,7% від запланованого чистого процентного доходу, за умови шоку від паралельного зниження кривої процентної ставки на 400 базисних пунктів для гривні та до 200 базисних пунктів - для іноземних валют. Максимальна зміна економічної вартості капіталу становить 635 млн. грн., або 7,4% регулятивного капіталу Банку на кінець 2021 р. В результаті паралельного поштовху зміщення кривої процентної ставки вгору на 400 базисних пунктів для гривні та 200 базисних пунктів для іноземних валют.

В динаміці чистого прибутку спостерігається зростання в 2020 р в порівнянні з 2019р., чистий прибуток зріс на 699 млн. грн. , а в 2021 р в порівнянні з 2020 роком цей показник зменшився на 804 млн. грн., або на 27,5%. Основною причиною зниження чистого прибутку є різке зростання витрат на створення резерву на знецінення кредитного портфеля на тлі економічної кризи та політичної ситуації у країні. Динаміку чистого прибутку представимо на рис. 2.6.

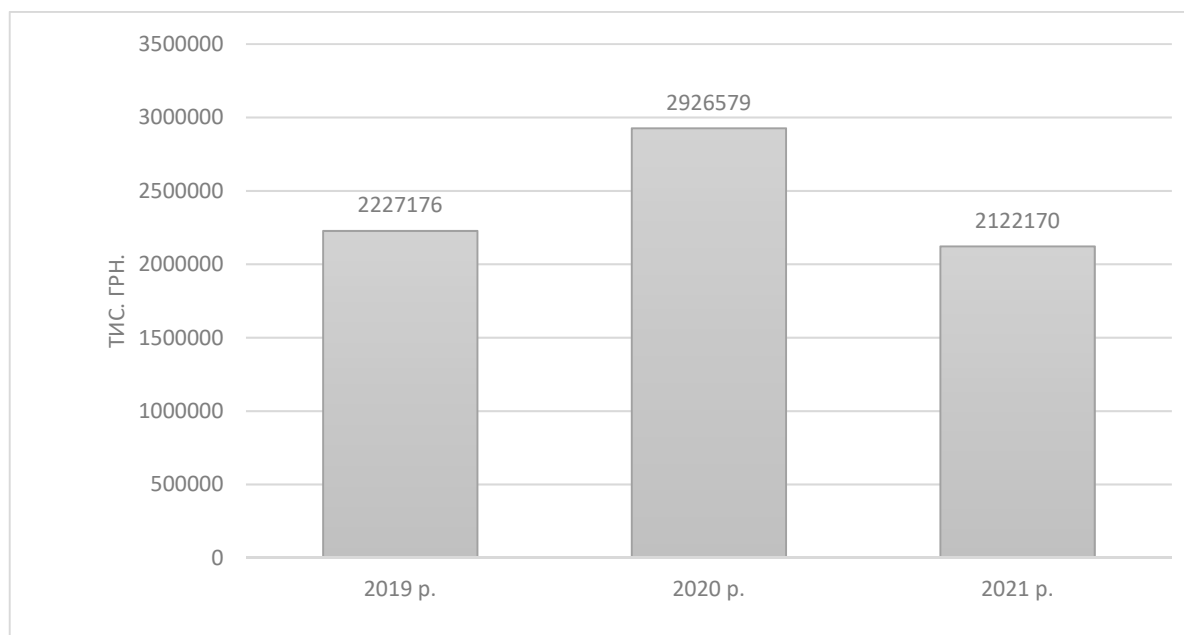

Рис. 2.6. Динаміка чистого прибутку.

На рис.2.6. спостерігається тенденція коливання чистого прибутку у порівнянні з 2019 роком.

Зниження чистого прибутку сприяло поступовому зниженню рентабельності власних коштів. Рентабельність власних коштів в 2021 р в порівнянні з 2020 роком зменшилася на 5,2%. В 2019 та 2020 роках рентабельність була найвища, 45% та 42,2% відповідно.

Рентабельність активів знизилася до 3,34% у річному вимірі. На зниження прибутковості суттєво вплинули витрати на створення резервів в результаті погіршення макроекономічного середовища, спричиненого пандемією. Водночас банк продовжував покращувати якість свого кредитного портфеля та продовжував свою розважливу політику управління кредитним ризиком..

В 2019, 2020 та 2021 роках чиста процентна маржа майже зростала. Це є свідчення того, що процентні доходи зросли та повністю покривають процентні витрати банку.

Чистий спред, що перебував на рівні 29,7% за 2019 р. та знизився до 29,5 у 2020 році показує не значне зниження рівня дохідності від процентних операцій, й характеризує, яка різниця склалася між ціною придбання ресурсів і ціною від розміщення їх в активи (переважно в кредитний портфель).

2.3. Аналіз кредитного портфелю банку та його якості

Основним завданням кредитної роботи банківських установ є створення якісного та вигідного кредитного портфеля для отримання максимального прибутку. Структура та якість кредитного портфеля банку значною мірою визначає його стабільність, репутацію та фінансовий успіх. Тому банківським установам доводиться аналізувати якість позик, проводити незалежні дослідження великих проектів та кредитної діяльності, виявляти випадки відхилень від законодавчої політики кредитування [16].

Постійний аналіз кредитного портфеля в системі управління банку дозволяє вибрати раціональний варіант розподілу коштів, напрямки кредитної

політики банку, пом'якшення ризику, що виникає в результаті диверсифікації позичкових інвестицій, і рішення про доцільність їх цілеспрямованість.

Аналіз кредитного портфеля банку включає вивчення динаміки та структури кредитування з точки зору груп ризику, ступеня захищеності, галузевої структури, форм власності позичальників, а також вивчення динаміки окремих груп, сегментації портфеля. Аналізуючи динаміку обсягів кредитів та авансів клієнтам ОТП Банку за 2011-2021рр [21], можна помітити, що у 2011-2017 та 2019-2020 роках кредитна діяльність банку була агресивною, у 2017 та 2021 роках реалізовувалася поміркована стратегія кредитування. Таким чином, протягом періоду спостерігається тенденція до зменшення частки кредитного портфеля в активах на фоні значного збільшення активів банків.

Операційний кредитний портфель ОТП Банку динамічно зростає протягом трьох років. Кредитний портфель оборотних коштів у 2019-2021 роках зріс на 26% і становив 20,5 млрд грн у 2019 році та 27,7 млрд грн у 2021 році, тобто на 7,2 млрд грн більше. Це збільшення пов'язане з відновленням програм фінансування в сегментах середнього та малого бізнесу, зниженням процентних ставок, а також збільшенням сегмента корпоративного бізнесу корпоративного кредитного портфеля по відношенню до національної валюти.

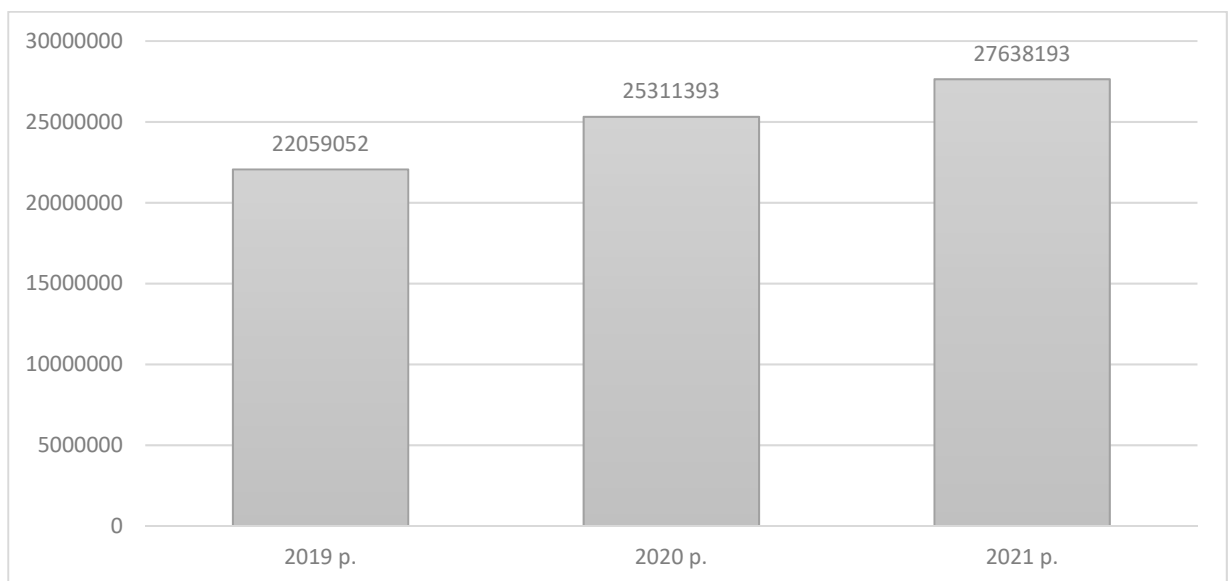

Рис. 2.7 Динаміка працюючого кредитного портфелю АТ «ОТП Банк» у 2019 – 2021 рр.

Темп зростання кредитного портфеля зафіксовано у 2020 році (25,6%), коли кредитний портфель збільшився на 3252341 тис. грн. Слід зазначити, що ризик кредитних операцій можна знизити за рахунок зменшення частки кредитного портфеля при одночасному збільшенні частки портфеля цінних паперів.

В табл. 2.3 відображено кредити, надані за видами позичальника [21]. У 2019 році вона складала 41,02%, а наприкінці періоду впала до 32,01%. Частка юридичних осіб у загальній сумі банківських кредитів перевищувала частку фізичних осіб. Проте в абсолютному вираженні обсяги кредитів юридичним особам значно зросли – на 13 069 659 тис. грн.

Таблиця 2.3

Кредитна діяльність банку за видами позичальника

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Загальна сума кредитів клієнтів, тис. грн	22059052	25311393	27638193
Кредити юридичним особам, тис. грн	15827325	17764692	20108201
Питома вага, %	41,02	36,04	32,01
Кредити фізичним особам, тис. грн	6052860	7546701	7529992
Питома вага, %	15,69	15,31	11,99

На зниження кредитування фізичних осіб у 2021 році вплинули зниження платоспроможного попиту з боку населення, високі ставки за кредитами та зростання інфляції в країні. Зменшення частки кредитів свідчить про погіршення управління кредитним портфелем у бік зниження кредитного ризику.

На рис. 2.9 відображає кредитно-інвестиційний портфель АТ «ОТП БАНК» на 2019-2021 роки [21].

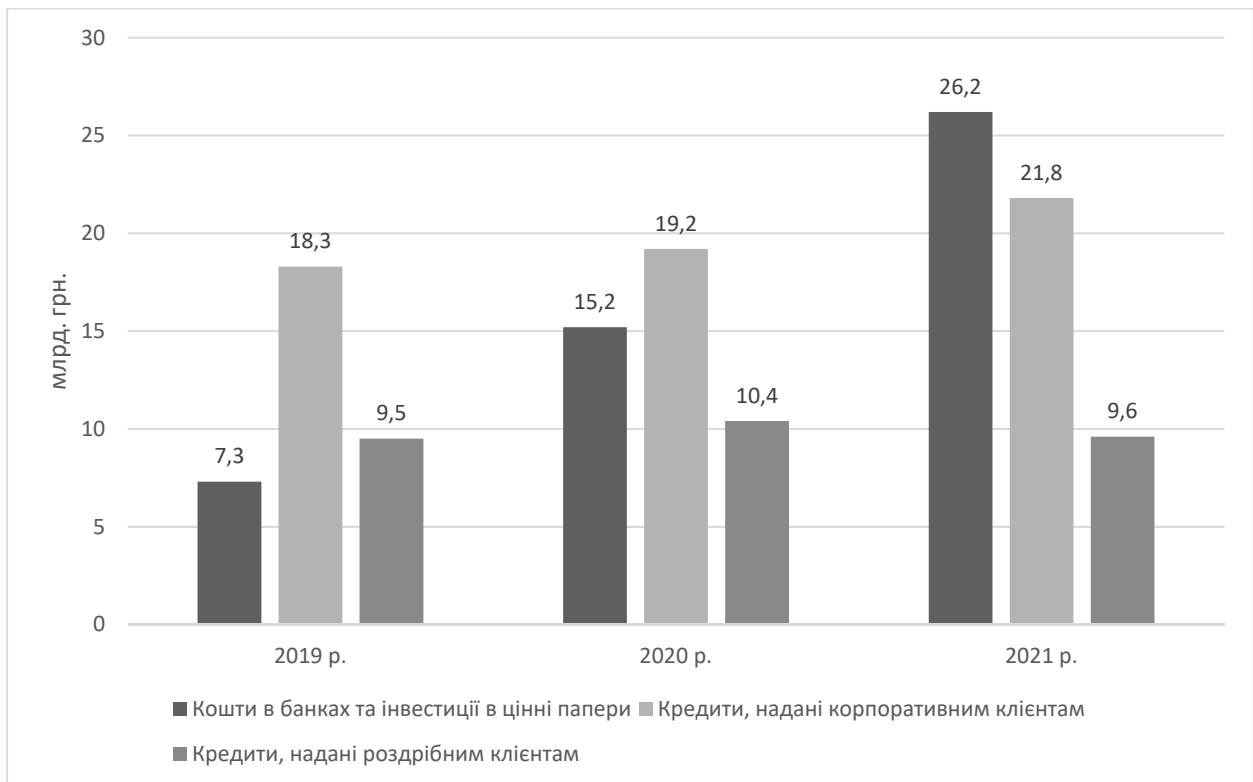

Рис. 2.8. Кредитно-інвестиційний портфель банку за 2019-2021 роки

Позитивною тенденцією є збільшення коштів у банках та вкладень у цінні папери за цей період на 18,9 млрд. грн., що сприяло зниженню ризику кредитних операцій.

Беручи до уваги кредитно-інвестиційний портфель ОТП Банку в період з 2019 по 2021 роки, можна виділити три основні показники, за якими він перевіряється: кошти в банках та інвестиції в цінні папери; кредити для корпоративних клієнтів; кредити для фізичних осіб. Істотні зміни відбулися в показниках банківських коштів та вкладень у цінні папери за період з 2019 по 2021 рік, тобто зросли з 7,3 млрд грн до 26,2 млрд грн. Понад 90% коштів знаходиться в США та країнах ЄС на кореспондентських рахунках. У 2019 році також зросли кредити для корпоративних клієнтів, які досягли 18,3 млрд грн, а в 2021 році – 21,8 млрд грн. Кредити роздрібним клієнтам також зросли з 9,5 млрд грн у 2019 році до 9,6 млрд грн у 2021 році.

Частка корпоративних кредитів в оптовій та роздрібній торгівлі у 2021 році становила 40,2%, тобто на 2,2% менше, ніж у 2019 році. Динамічно розвивається і аграрний сектор, частка якого у 2021 році склала 17,2% і майже зрівнялася з

виробничим сектором, який знизився до 19,6%. Водночас частка галузей, які найбільше різко змінюються, а саме нерухомості, гірничодобувної промисловості, будівництва та металургії, має тенденцію падати нижче 10% (рис. 2.9). У кредитній політиці Банку обсяги кредитування цих галузей економіки мають певні обмеження.

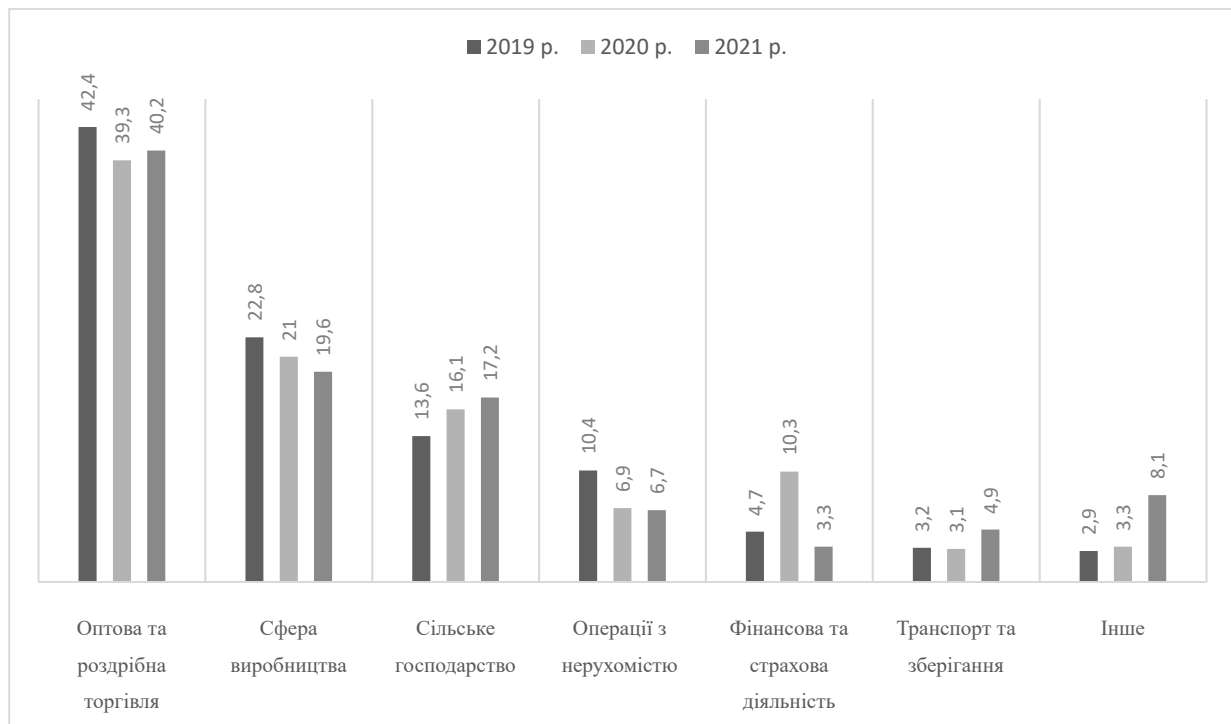

Рис. 2.9. Структура кредитів корпоративним клієнтам АТ «ОТБ Банк» 2019 - 2021 рр., (%) [21].

З рис. 2.9 видно, що частка оптової та роздрібної торгівлі стабілізувалася на рівні 40,2% на кінець 2021 року. Частка обробної промисловості зменшилась до 19,6%. Проте аграрний сектор активно розвивався, його частка зросла на 3,6% і становила 17,2%. Активно співпрацюючи з корпоративним сегментом, банк підтримував і роздрібний бізнес.

Кредити роздрібним клієнтам включають: споживчі кредити, автокредити, іпотечні кредити, мікропідприємства та самозайняті особи.

На рис. 2.10 представлені частки кредитів роздрібним клієнтам [21].

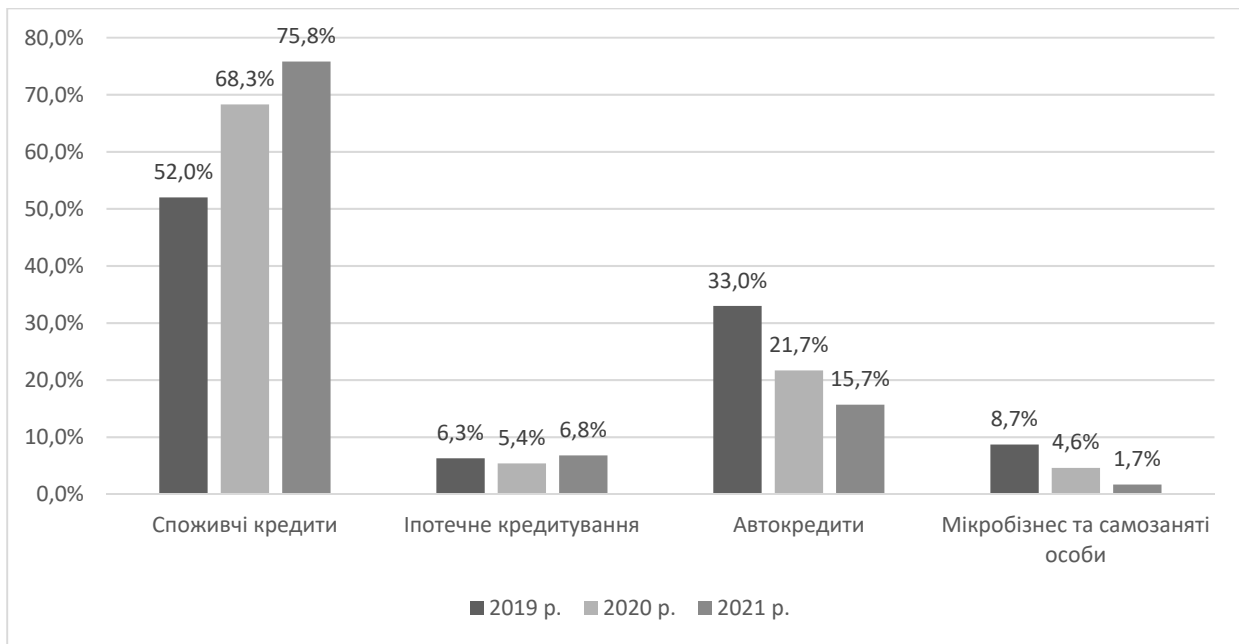

Рис. 2.10. Кредити, надані роздрібним клієнтам АТ «ОТП Банк» за 2019-2021 роки

Відповідно до стратегії збільшення частки ринку та збільшення обсягів бізнесу, останніми роками основний акцент був зроблений на роздрібній торгівлі, тобто на збільшенні споживчих кредитів. У 2019 році частка споживчих кредитів становила 6,1 млрд. грн. 2021 р. 8,2 млрд грн, тобто на 23,8% більше. У 2021 році також зросли автокредити і становили 6,3 млрд грн у 2019 році та 6,8 млрд грн у 2021 році. Іпотечні кредити та кредити для мікропідприємств з кожним роком падають.

Хоча якість споживчих кредитів роздрібним підприємствам була чутливою до наслідків пандемії, частка споживчих кредитів у 2019-2021 роках зросла на 23,8%. Частка іпотечних кредитів знизилася з 33,0% на початку 2019 року до 15,7% у 2021 році. Збільшився обсяг автокредитування. Зазначимо, що якість нового портфеля автокредитування була високою – портфель автокредитів був найменш чутливим до впливу COVID-19. Таким чином, злагоджена робота корпоративних менеджерів банку забезпечила значне збільшення обсягів кредитування корпоративних клієнтів. Незважаючи на поширення пандемії, ОТП Банк залишався надійним партнером для своїх клієнтів, продовжував надавати кредити та підтримувати позичальників, чії компанії постраждали в

результаті пандемії, надаючи їм оплачувану відпустку та подовжуючи терміни погашення кредиту.

Аналіз ефективності кредитної політики банку здійснюється за допомогою показників управління кредитним портфелем: показників ризику кредитного портфеля, показників ділової активності за активами та зобов'язаннями.

Індикатори ризику кредитного портфеля дають інформацію про частку залучених коштів, залучених до формування кредитного портфеля банку, ступінь забезпечення кредитного портфеля власним капіталом та розмір резерву, створеного під кредитні операції. Тому вона характеризує якість кредитного портфеля [15].

Банкам надзвичайно важливо створювати резерви під кредитні операції при проведенні кредитних операцій, оскільки підвищується ризик кредитних операцій, а погіршення якості активів погіршує якість кредитного портфеля. Тому необхідно оцінити кредитний ризик усіх наданих банком кредитів та коштів, розміщених на кореспондентських рахунках, відкритих в інших банках [16].

Значення коефіцієнтів ризику кредитного портфеля на 2019-2021 роки розраховані в таблиці. 2.4.

Таблиця 2.4

Коефіцієнти ризику кредитного портфеля АТ «ОТП Банк»

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Коефіцієнт покриття кредитного портфелю власним капіталом	24,0%	30,7%	34,6%
Коефіцієнт якості кредитного портфеля	26,1%	17,4%	14,0%
Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку	107,8%	56,0%	38,8%
Коефіцієнт проблемних кредитів	17,0%	13,0%	8,8%

Коефіцієнт покриття власного капіталу кредитного портфеля характеризує якість кредитного портфеля з точки зору захисту його капіталу. У 2019-2021

роках коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом мав тенденцію до зростання і в 2021 році становив 34,6%, тобто 0,35 грн. власні ресурси становлять одну гривню позик.

У аналізованому періоді спостерігалось зменшення створеного резерву та збільшення суми кредитів. Зменшення резерву на покриття можливих збитків за кредитними операціями свідчить про зниження кредитного ризику та покращення якості кредитного портфеля.

Позитивне зниження коефіцієнта проблемних кредитів є позитивним, що свідчить про зниження кредитного ризику.

В табл. 2.5 наведено значення показників економічної діяльності в розрізі активів у аналізованому періоді.

Таблиця 2.5

Показники ділової активності в активах банку

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Коефіцієнт дохідних активів	82,1%	88,7%	91,8%
Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	56,7%	51,3%	44,1%
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	12,9%	22,0%	20,0%
Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	15,7%	24,8%	21,8%
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	1,2	1,24	1,21

Ефективність використання ресурсів, а отже, і ділової активності банку буде тим кращою, чим вищий рівень коефіцієнта доходів. Оптимальне значення коефіцієнта 0,75 - 0,85. Тому ділова активність ОТП Банку є високою.

Якщо значення кредитного коефіцієнта вкладень у кредитний портфель банку перевищує 0,55, банк заслуговує на позитивну оцінку. Якщо значення цього коефіцієнта нижче, слід звернути увагу на питання управління активами, тобто зміну їх структури. Якщо ця цифра перевищує 0,8, банк відчуває серйозні

проблеми з ліквідністю. З табл. 2.5 випливає, що значення коефіцієнта кредитної активності вкладень у кредитний портфель на 2020-2021 роки є нижчим за рекомендоване. Тому ОТП Банку має змінити структуру управління активами.

Згідно з розрахунками, загальний обсяг інвестиційної активності в цінні папери та частки в капіталі банку найнижчий у 2019 році, у 2020 році зріс до 22,0%, але наприкінці 2021 року почав знижуватися і склав 20,0%. Коефіцієнт вкладень у прибуткові активи на кінець періоду також знизився до 21,8%.

Коефіцієнт активності депозитів у кредитному портфелі перевищує одиницю, що свідчить про проведення банком агресивної кредитної політики. Крім того, кредитний ризик зменшується до власного капіталу.

Таким чином, збільшуючи обсяги кредитних вкладень, банк виконує недостатню роботу для їх повернення. Управління кредитним портфелем дозволяє контролювати кредитний ризик і збалансувати структуру кредитного портфеля [21].

2.4. Аналіз ризику кредитного портфелю та виконання банківських нормативів АТ «ОТП Банк»

На сучасному етапі розвитку банківської системи однією з найпоширеніших проблем, пов'язаних із впливом фінансової кризи на банківські операції, є забезпечення фінансової стійкості банківських установ та банківської системи в цілому. З метою підтримки стабільності банківської діяльності та аналізу фінансової стійкості комерційних банків Національний банк України затвердив та встановив економічні нормативи, які є обов'язковими для всіх банківських установ. У таблиці 2.6 представлені коефіцієнти економічних нормативів ОТП Банку за 2019-2021 роки.

Нормативний коефіцієнт платоспроможності у 2019 році становив 18,55%, а у 2021 році зріс до 22,6%, що свідчить про здатність банку своєчасно та в повному обсязі погашати свої зобов'язання за кредитними, торговельними та іншими грошово-позичковими операціями.

Динаміка виконання економічних нормативів АТ «ОТП Банк» у 2019 –
2021 рр. [21]

Динаміка дотримання економічних нормативів					
Норматив	Назва	Стандартне значення	2019	2020	2021
Н1	Мінімальний розмір регулятивного капіталу млрд. грн.	500 млн. грн.	4967926	6797758	8414130
Н2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	не менше 10%	18,55	20,9	22,6
Н3	Норматив достатності основного капіталу	не менше 7%	-	15,3	19,1
Н4	Норматив миттєвої ліквідності	не менше 20 %	48,28	-	-
Н5	Норматив поточної ліквідності	не менше 40 %	57,97	-	-
Н6	Норматив короткострокової ліквідності	не менше 60 %	94,03	107,3	102,5
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25 %	21,66	16,9	7,1
Н8	Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капітал	21,75	29,3	23,5
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25 %	21,48	17	9,6
Н11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	не більше 15 %	0,02	2,25	2,25
Н12	Норматив загальної суми інвестування	не більше 60 %	0,02	2,27	2,27

Коефіцієнт тимчасової ліквідності та норматив поточної ліквідності у 2019 році склали 48,28% та 57,97% відповідно. Слід зазначити, що цей стандарт був дотриманий, а тому ОТП Банк дотримувався мінімального розміру активів банку, щоб забезпечити виконання поточних зобов'язань протягом одного календарного місяця. У 2020 році внесено зміни до «Інструкції з регулювання діяльності банків», економічні нормативи Н4 та Н5 не розраховуються.

Коефіцієнт короткострокової ліквідності у 2019 році збільшується і становив 94,03%, а у 2021 році 102,5%, що характеризує здатність банку своєчасно виконувати грошові зобов'язання.

Ліміти максимального коефіцієнта кредитного ризику на одного контрагента (Н7) та високого коефіцієнта кредитного ризику (Н8) призначені для зниження банківського кредитного ризику. У 2021 році коефіцієнт Н7 – 7,1%, значно знизився порівняно з 2019 – 21,66%, що свідчить про зростання кредитного ризику. У свою чергу норматив Н8 зріс, у 2019 році він становив 21,75, а в 2021 році – 23,5.

Максимальний коефіцієнт кредитного ризику за операціями з особами, пов'язаними з банком, є нормальним і не перевищував свого нормативного значення, за даними 2019 року він становив 21,48%, а у 2021 році – 9,6%. Це вказує на те, що вживаються дії для ефективного управління та зменшення майбутніх загроз.

Норматив інвестування в цінні папери окремо для кожної установи та норматив загальної суми інвестицій нижчий за встановлений норматив, але є позитивний темп зростання цього коефіцієнта і він щорічно зростає у 2019 році. Він склав 0,02, а у 2021 році – 2.27. Ця тенденція свідчить про те, що в останні роки інвестиційна діяльність банків не підтримується.

Фінансову стійкість ОТП Банк слід аналізувати не лише за допомогою стандартів, а й за показниками стабільності банку, представленими в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Коефіцієнти фінансової стабільності ОТП Банк на 2019-2021 роки

Найменування показника	Оптимальне значення	Роки		
		2019	2020	2021
Коефіцієнт надійності	Не менше 5 %	19,11	21,01	19,39
Коефіцієнт «фінансового важеля»	1 – 20	5,23	4,76	5,16
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	Не менше 10 %	13,27	16,53	15,85
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12 – 15	6,23	5,76	6,16

Коефіцієнт надійності, визначений як відношення капіталу банку до залучених коштів, у 2019 році склав 19,11%, а в 2021 році збільшився на 0,28% і становив 19,39%, що свідчить про досягнення оптимального значення. Відповідний коефіцієнт показав, що банк має високий рівень власного капіталу та рівень довіри вище нормативного значення.

За результатами коефіцієнта фінансового левериджу, у 2019 році – 5,23, а у 2021 році – 5,16, банк збільшив свою активність на грошовому ринку з метою залучення вільних коштів навіть при великій пропозиції власних коштів.

Коефіцієнт мультиплікатора станом на 2019 рік становить 6,23, що менше, ніж у 2021 році – 6,16, його оптимальне значення – 12 – 15. Цей коефіцієнт характеризує ступінь охоплення акціонерним капіталом активів і свідчить про те, що темпи зростання статутного капіталу перевищують темпи зростання активів.

Коефіцієнт власного капіталу у створенні активів порівняно з 2019 роком – 13,27% у 2021 році зріс і склав 15,85%, тобто на 3,58% більше, що свідчить про достатність сформованого банками власного капіталу для покриття ризиків та нарощування активів.

Аналізуючи фактичні значення коефіцієнтів кредитного ризику банку, можна зробити висновок, що у 2017-2021 роках коефіцієнти кредитного ризику не перевищували лімітів.

Тому кредитні ризики істотно впливають на фінансову стійкість банку. Кредитний ризик відображає зміну рівня негативно класифікованих кредитів у портфелях банків у майбутньому та необхідність створення додаткових резервів під ці кредити.

Управління кредитним ризиком потребує систематичного кількісного та якісного аналізу кредитного портфеля та роботи з простроченими кредитами [9]. Аналіз кредитного портфеля допомагає розробити довгострокову фінансову стратегію з метою мінімізації пов'язаного з цим ризику. Слід зазначити, що позитивним є те, що коефіцієнти кредитного ризику не перевищували лімітів у

2017-2021 роках. Зменшенню ризику кредитних операцій сприяло збільшення банківських коштів та вкладень у цінні папери.

У 2021 році банк продав частину свого кредитного портфеля, вартість якого до створення резервів становила 1156122 тис. грн. Як результат, раніше створені резерви на суму 1033525 тис. грн. списані. У 2020 році банк продав частину свого кредитного портфеля на 170482 тис. грн. У результаті списано резервів на суму 818668 тис. грн.

Розмір та види застави, яку вимагає Банк, залежать від оцінки кредитного ризику контрагента. Банк запровадив основні правила кваліфікації різних видів застави та параметрів оцінки. Основними видами отриманої застави є:

кредити фізичним особам - житлова та інша нерухомість, автомобілі;
у комерційних кредитах - нежитлова нерухомість, комерційна нерухомість, інша нерухомість, обладнання, інвентар і права на них, забезпечення.

Керівництво Банку контролює ринкову вартість застави. При необхідності банк завищує його вартість. Оновлення вартості застави Банку, у разі значного відхилення від його справедливої вартості, відбувається шляхом: а) визначення ринкової вартості майна незалежними акредитованими оцінювачами або працівниками Банку з відповідною професійною кваліфікацією; б) індексація цінностей для груп нерухомості з подібними технічними параметрами, призначенням та умовами використання. Банк не має застави, яку можна було б продати або знову передати в заставу у разі невиконання заставодержателем своїх зобов'язань.

Станом на 31 грудня 2021 та 2020 років майже всі кредити (понад 99% кредитів, наданих клієнтам) надано компаніям, які працюють в Україні, що є значною географічною концентрацією в одному регіоні. Станом на 31 грудня 2021 року Банк не надавав групам клієнтів жодних позик, що перевищують 10% власного капіталу Банку. Станом на 31 грудня 2020 року банк надав кредити трьом групам клієнтів на загальну суму 2631293 тисячі грн., кожна з яких окремо перевищувала 10% власного капіталу Банку. Станом на 31 грудня 2021 та 2020

років максимальний кредитний ризик, пов'язаний із кредитами, наданими клієнтам, становив 27638193 тис. грн. та 25311393 тис. грн. відповідно. Станом на 31 грудня 2021 та 2020 років максимальний кредитний ризик через непередбачені кредитні зобов'язання та невикористані кредитні лінії становив 9909999 тисяч грн. та 9374069 тис. грн.

Основні вхідні дані, що використовуються для оцінки очікуваних кредитних втрат, є такими:

- ймовірність дефолту (PD);
- рівень збитку у випадку дефолту (LGD);
- актив у стані дефолту (EAD).

Ці показники в основному отримані з внутрішніх статистичних моделей та інших історичних даних і коригуються для відображення зваженої за ймовірністю прогнозованої інформації.

Ймовірність дефолту (PD) — це оцінка ймовірності дефолту за певний період часу. У якийсь момент його судять. Розрахунки проводяться на основі статистичних моделей. Ці статистичні моделі засновані на ринкових даних (за наявності) та внутрішніх даних, які включають як кількісні, так і якісні фактори. Оцінка базується на історичних даних та поточних умовах, скоригованих з урахуванням очікуваних майбутніх умов, які впливатимуть на ймовірність дефолту.

Коефіцієнт дефолту (LGD) — це оцінка збитку через дефолт. Вони базуються на різниці між договірними грошовими потоками та тими, які очікує кредитор, беручи до уваги грошові потоки від будь-якого забезпечення. Моделі неплатоспроможних втрат для забезпечених активів включають: покриття застави, знижку при продажу, час реалізації застави, вартість реалізації застави, історичні дані про рівень та час стягнення. Моделі збитків за замовчуванням для незабезпечених активів враховують історичні дані про час відновлення та швидкість відновлення після дефолту.

Актив у стані дефолту (EAD) — це оцінка заборгованості активу на дату майбутнього дефолту з урахуванням очікуваних змін боргу активу після звітної

дати, включаючи виплати основної суми та відсотків, а також очікуване зменшення кредитної заборгованості. Підхід Банку до моделювання EAD відображає очікувані зміни непогашеної заборгованості протягом терміну кредиту, які є прийнятними згідно з поточними умовами договору, наприклад, своєчасне погашення, зміни у використанні невикористаних зобов'язань та зменшення кредитного ризику до дефолту. дії прийняті.

Банк оцінює очікувані кредитні збитки за фінансовими активами з урахуванням ризику дефолту в максимальному розмірі і не більше, навіть якщо продовження або поновлення контракту є звичайною діловою практикою.

Оцінка кредитних збитків базується на ймовірності отримання середньої вартості позики. Як наслідок, оцінка резерву на очікувані кредитні збитки має бути однаковою, незалежно від того, хто оцінює його окремо чи з точки зору портфеля (сукупна оцінка більш практична для активів із великим портфелем). Внаслідок негативного впливу поширення коронавірусу COVID-19 в Україні в рамках кредитної оцінки ризику.

У 2021 році банк здійснив 2 заходи:

1. Реструктуризовано 3812 кредитів юридичним та фізичним особам;
2. Юридичні особи були спеціально проаналізовані та відібрані в 4 групи: кредити клієнтам із повним, значним, середнім та впливом COVID-19;
3. на II етап переведено кредити для юридичних осіб, які повною мірою впливають на підприємницьку діяльність;
4. Були перераховані ймовірності дефолту та змінені коефіцієнти ваги макросценаріїв.

Загальний вплив вищезазначених заходів на резерви для покриття очікуваних кредитних втрат за рахунок кредитів, наданих клієнтам, гарантій та інших зобов'язань у зв'язку з наданням позик фізичним особам становить 874942 тис. грн. З метою визначення очікуваних кредитних втрат за кредитами клієнтам, фінансовою дебіторською заборгованістю, коштами в банку, які підлягають збиткам, Банк поділяє ці фінанси на п'ять рівнів ризику залежно від простроченої та дефолту за пацієнтів, а саме:

З метою визначення очікуваних кредитних збитків за інвестиціями, що підвищують ознаки знецінення, Банк поділяє цю діяльність на 4 рівні ризику, залежно від рейтингу міжнародного рейтингового агентства (Fitch, Moody's, S&P). Рівень 1 відповідає рейтингам від AAA до A-, рівень 2 відповідає рейтингам BBB + до B-, рівень 3 відповідає рейтингам CCC + до CCC-, рівень 4 (за замовчуванням) відповідає рейтингу CC.

Таким чином, в управлінні кредитною політикою банку в аналізованому періоді спостерігалось зменшення створеного резерву та збільшення суми кредитів, що свідчить про зниження кредитного ризику та покращення якості кредитного портфеля. Проте результати аналізу динаміки кредитного портфеля банку вказали на необхідність перегляду структури управління активами. Тому банк недостатньо працює над поверненням кредитних вкладень. Знизити кредитний ризик ОТП Банк можна шляхом зменшення частки кредитного портфеля при збільшенні активності торгівлі цінними паперами [20,21].

Висновки по розділу 2

У процесі дослідження кредитного портфеля було виявлено дещо неоптимальну його структуру в розрізі ступенів ризикованості за кредитними операціями та галузевою структурою.

За результатами аналізу у розділу 2 можна зробити висновки, у 2021 році активи Банку продовжували суттєво зростати і досягли 58,9 млрд. грн., тобто на 31,6% більше, ніж на початку року. Рентабельність активів знизилася до 3,34% у річному вимірі. На зниження прибутковості суттєво вплинули витрати на створення резервів (на 847 млн. грн. більше, ніж у 2020 році) в результаті погіршення макроекономічного середовища, спричиненого пандемією. Водночас банк продовжував покращувати якість свого кредитного портфеля та продовжував розважливу політику управління кредитним ризиком.

За підсумками року Банк увійшов до ТОП-10 (9 місце) найбільших українських банків за чистими активами та посів 5 місце за чистим прибутком.

Частка на ринку чистих активів на кінець 2021 року становила 3,23% (порівняно з 2,94% роком раніше).

Завдяки збільшенню довіри до ОТП Банку, привабливості депозитних продуктів та програм лояльності, у 2021 році кошти юридичних та фізичних осіб зросли на 35,1% і досягли рекордного рівня - 47,8 млрд грн.

Аналіз кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» підтверджує, що у 2010-2016 та 2019-2020 роках кредитна діяльність банку була агресивною, у 2017 та 2021 роках реалізовувалася поміркована стратегія кредитування. Протягом періоду спостерігається тенденція до зменшення частки кредитного портфеля в активах на фоні значного збільшення активів банків.

Операційний кредитний портфель ОТП Банку динамічно зростає протягом трьох років. Кредитний портфель оборотних коштів у 2019-2021 роках зріс на 26% і становив 20,5 млрд грн у 2019 році та 27,7 млрд грн у 2021 році, тобто на 7,2 млрд грн більше. Це збільшення пов'язане з відновленням програм фінансування в сегментах середнього та малого бізнесу, зниженням процентних ставок, а також збільшенням сегмента корпоративного бізнесу корпоративного кредитного портфеля по відношенню до національної валюти.

Темп зростання кредитного портфеля зафіксовано у 2020 році (25,6%), коли кредитний портфель збільшився на 3252341 тис. грн. Слід зазначити, що ризик кредитних операцій можна знизити за рахунок зменшення частки кредитного портфеля при одночасному збільшенні частки портфеля цінних паперів.

Аналізуючи фактичні значення коефіцієнтів кредитного ризику банку, можна зробити висновок, що у 2017-2021 роках коефіцієнти кредитного ризику не перевищували лімітів.

Таким чином, для ефективного управління кредитною політикою банку необхідно застосовувати різноманітні науково і практично обґрунтовані підходи, такі як методи ціноутворення за кредитами, методи управління ризиками сукупного кредитного портфеля, які можуть знизити ризик кредитного портфеля банку та в подальшому покращити його ефективність кредитування.

РОЗДІЛ 3

ПЛАНУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ ТА ЙОГО ЯКОСТІ НА ПРИКЛАДІ АТ «ОТП БАНК»

3.1. Планування рівня кредитування та частки непрацюючих кредитів по банківській системі України в період воєнного стану

У теорії та практиці в процесі прогнозування фінансових показників часто використовується методологія екстраполяції, при якій висновки про значення прогнозних показників у майбутніх періодах робляться на основі вивчення їх динаміки у попередні періоди. Суттєвим елементом є побудова та аналіз динамічних рядів, які класифікують значення показників у часі в певні періоди та описують динаміку їх розвитку. Наголошуємо, що аналіз ряду динаміки показника є суто описовим та не пояснює причин змін у тренді.

Методи екстраполяції застосовуються при відносно стабільному розвитку (або окремих показників його діяльності) або при виникненні сезонних або циклічних коливань з чітко вираженою тенденцією. Тенденція розуміється як довгострокова тенденція зміни економічних показників в економічному прогнозуванні. Якщо розвиток показників фінансово-господарської діяльності в попередні періоди характеризується значною нестабільністю та великими коливаннями фінансових показників, неможливо буде екстраполювати їх на майбутні періоди, а тому застосовувати відповідні методи недоцільно.

Екстраполяція - це вивчення стабільних та сучасних тенденцій економічного розвитку та їх перенесення в майбутнє.

Мета такого прогнозу - показати, яких результатів можна досягти в майбутньому, якщо ми підходимо до нього з тією ж швидкістю або прискоренням, що і в минулому.

Прогноз визначає передбачувані можливості економічного розвитку, виходячи з гіпотези, що основні чинники та тенденції минулого періоду залишаться в межах прогнозованого періоду або що можна обґрунтувати та

врахувати напрямок їх змін у майбутньому. Подібна гіпотеза висувається на основі інертності економічних явищ та процесів.

При прогнозуванні екстраполяція використовується вивчення часових рядів. В умовах динамічних змін в економіці зростає потреба у своєчасній адаптації, а також в оперативних та ефективних управлінських рішеннях. Своєчасне реагування на проблему забезпечується прогнозуванням та розробкою фінансових планів. Високий ступінь невизначеності в економіці вимагає кардинального перегляду технологій для розробки планів та постійного вдосконалення.

На основі даних Національного банку України [22] щодо обсягів активних операцій та частка непрацюючих активів зробимо прогнозування кредитної діяльності на прикінці першого півріччя 2022 року в умовах воєнного стану, вихідні дані наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Кредитні, надалі банками України, та рівень непрацюючих кредитів []

Дата	Кредити корпоративному сектору	непрацюючі кредити	частка непрацюючих кредитів, %	Кредити фізичним особам	непрацюючі кредити	частка непрацюючих кредитів, %
01.04.2021	462 814	223 049	48,19	183 539	24 369	13,28
01.05.2021	473 059	222 799	47,10	187 048	24 811	13,26
01.06.2021	484 520	220 835	45,58	193 608	22 807	11,78
01.07.2021	499 960	225 479	45,10	199 325	22 634	11,36
01.08.2021	505 552	224 690	44,44	204 307	21 991	10,76
01.09.2021	521 857	224 472	43,01	212 015	22 347	10,54
01.10.2021	531 997	222 578	41,84	216 597	21 798	10,06
01.11.2021	537 214	222 858	41,48	220 808	21 403	9,69
01.12.2021	546 446	222 086	40,64	228 719	21 946	9,60
01.01.2022	535 742	215 034	40,14	232 964	20 967	9,00
01.02.2022	538 611	215 489	40,01	240 149	21 402	8,91
01.03.2022	548 845	210 779	38,40	247 033	21 432	8,68
01.04.2022	552 081	212 697	38,53	241 408	21 200	8,78

На рис. 3.1 представлена динаміка та прогнозні тенденції щодо розвитку банківського кредитування в Україні як в корпоративному секторі, так і для фізичні осіб.

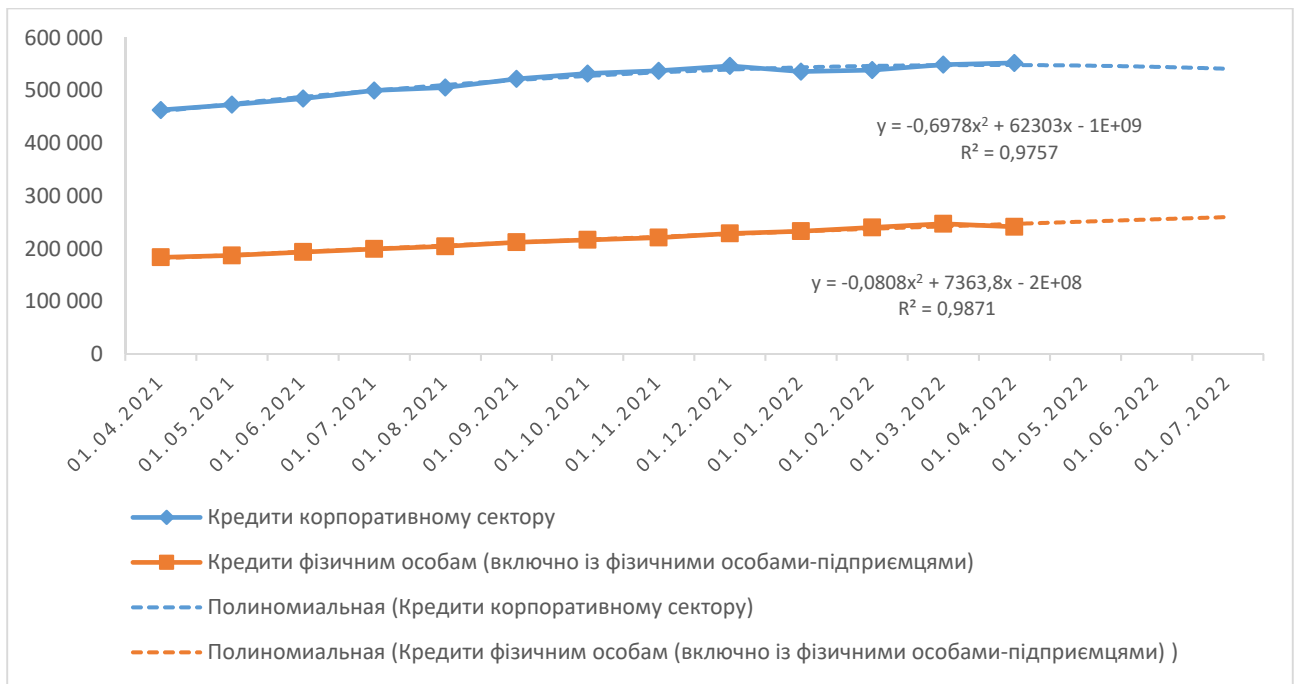

Рис 3.1. Прогноз розмірів кредитних операцій в Україні на перше півріччя 2022 року в період воєнного стану

Розглядаючи данні щодо кредитування банками в Україні, то можна простежити, що незважаючи на запровадження воєнного стану з 24.02.2022 року, в березні 2022 відбулося зростання кредитів корпоративному сектору. Це пов'язано перш за все з впровадженням підтримки економіки урядом, а саме підтримки кредитування агровиробників та пільгового кредитування працюючим підприємствам. Надалі прогнозується з вірогідністю 97% коливання на тому ж рівні наданих кредитів юридичним особам в квітні 2022 року у сумі 551483,66 тис. грн. та поступовим зниженням кредитування в травні та червні 2022 року. Така тенденція є достатньо ймовірною, тому що пільгове кредитування агропідприємствам діє до 31.05.2022 року.

Динаміка кредитування фізичних осіб свідчить, що в березні 2022 року відбулося зниження кредитів, це пов'язано з завершенням надання кредитів за кредитними картками та зниженням кредитних лімітів за ними. Також банки зупинили ряд кредитних програм, а саме надання нових споживчих кредитів, кредитування іпотеки та довгострокових кредитів на купівлю авто. Тож з урахуванням кредитних канікул для фізичних осіб в наступні періоди не

прогнозується зростання кредитування фізичних осіб, а сума буде зменшуватися за рахунок незначного погашення кредитів та на 01.05.2022 може скласти 240567,1 тис. грн..

Проаналізуємо рівень кредитного ризику та його прогноз для банківської системи за перше півріччя 2022 року в період воєнного стану. Показник, який представлено на рис. 3.2 як показник кредитного ризику – частка непрацюючих кредитів за кредитами корпоративного сектору та кредитами фізичних осіб.

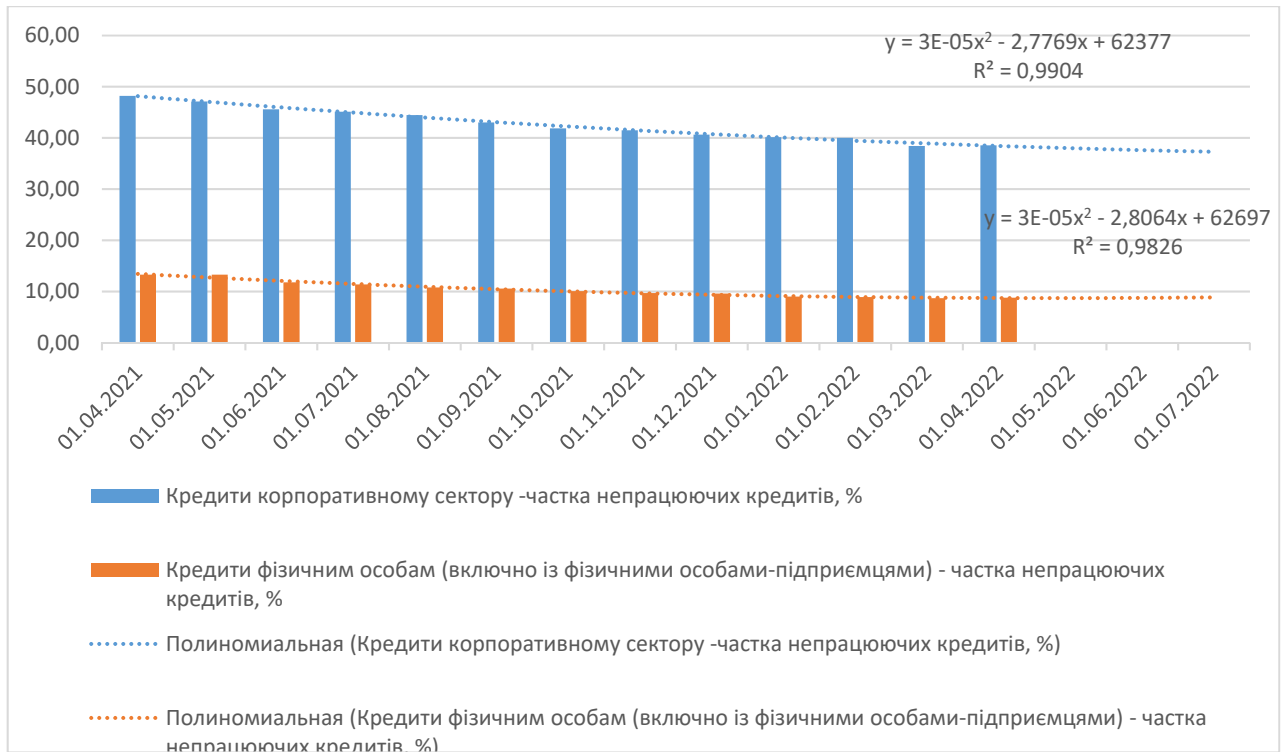

Рис.3.2. Прогноз частки непрацюючих кредитів банківської системи України на 1 півріччя 2022 року

Виходячи з отриманих даних, бачимо, що частка непрацюючих кредитів в березні 2022 року за кредитами корпоративних клієнтів зросла на 0,13%, а за кредитами фізичним особам на 0,1%. В квітні 2022 році прогноз частки непрацюючих кредитів корпоративних клієнтів розрахований на рівні 38,5% проти 38,53% в березні, частка непрацюючих кредитів фізичних осіб - 8,51% проти 8,78%. Та за прогнозом є ймовірність її подальшого зниження, що не відповідає тій ситуації яка склалася на кредитному ринку. Так як частина

кредитів переведена на кредитні канікули, до того ж значна кількість фізичних осіб втратила роботу та не зможе своєчасно погашати свої борги за кредитами. Тому цей прогноз не є вірогідним при відсутності даних за квітень та травень 2022 року.

Отже, підсумовуючи розрахунки можна стверджувати про недостатньо достовірний проноз по кредитному ризику в банківській системі України, у той час прогноз за рівнем кредитування а 1 півріччі 2022 року в період воєнного стану є достатньо ймовірний.

3.2. Планування кредитних ресурсів та їх якості АТ «ОТП Банк» за допомогою методів статистичного прогнозування

Показники, за якими буде здійснено прогнозування зведено у таблицях 3.2 -3.3, при чому при прогнозуванні будемо використовувати лише данні за останні чотири місяці 2022 року, коли банк є працює в умовах воєнного стану з метою моделювання поточної внутрішньої та зовнішньої середи функціонування банку.

Таблиця 3.2

Показники кредитного портфелю фізичних осіб та їх якості АТ «ОТП Банк»

Показник	01.01.2022	01.02.2022	01.03.2022	01.04.2022
кредитна заборгованість - 1 клас	9 524 809	9 657 964	9 690 592	9 354 168
кредитний ризик - 1 клас	351 414	359 159	363 906	359 296
кредитна заборгованість - 2 клас	220 731	205 913	250 933	228 400
кредитний ризик - 2 клас	44 901	41 674	54 150	50 791
кредитна заборгованість - 3 клас	86 912	109 558	97 951	106 996
кредитний ризик - 3 клас	38 291	48 032	43 955	48 950
кредитна заборгованість - 4 клас	52 581	59 030	60 163	55 608
кредитний ризик - 4 клас	33 735	38 507	38 689	37 449
кредитна заборгованість - 5 клас	1 411 866	1 435 827	1 435 612	1 441 291
кредитний ризик - 5 клас	1 381 080	1 405 922	1 405 087	1 410 087

Відповідно до Постанови Національного банку № 132 від 07.11.2019, № 147 від 05.12.2019 Банк визначає клас боржника - фізичної особи за результатами

оцінки його фінансового стану за наведеними характеристиками, у тому числі за коефіцієнтом своєчасності погашення боргу.

1) 1 клас - фінансове становище високе: загальна сума боргу боржника - фізичної особи не перевищує 50% загального чистого доходу за певний період; кількість календарних днів прострочення не перевищує семи днів; коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність боржника – суб'єкт господарювання та його фінансова спроможність виконати свої зобов'язання за кредитом перевищують свої оптимальні значення;

2) 2 клас - фінансове становище хороше: загальна сума боргу боржника - фізичної особи не перевищує 60% загальний чистий прибуток за період; кількість календарних днів прострочення погашення боргу становить від 8 до 30 днів; є підстави вважати, що стан виконання боржника в майбутньому не погіршиться;

3) 3 клас - задовільний фінансовий стан: загальна заборгованість боржника - фізичної особи не перевищує 70 відсотків загального чистого доходу за період; спостерігаються інші негативні тенденції (зміна місця роботи з погіршенням умов, збільшення розміру зобов'язань боржника - фізичної особи, що свідчить про збільшення ймовірності несвоєчасного та/або неповного погашення боргу);

4) 4 клас – фінансове становище незадовільне: загальний борговий тягар боржника – фізичної особи не перевищує 80 відсотків загального чистого доходу за період; спостерігаються негативні зміни в загальному фінансовому стані клієнта та/або його соціальної стабільності; збільшення суми зобов'язань боржника - фізична особа свідчить про високу ймовірність несвоєчасного та/або неповного погашення боргу;

5) 5 клас - фінансове становище критичне: загальний борговий тягар боржника - фізична особа перевищує 80 відсотків загального чистого доходу за період; кількість календарних днів запізнення перевищує 90 днів [23].

Таким чином, спрогнозуємо динаміку кредитних ресурсі та їх ризик за 1,2 та 5 класом фізичних осіб. Загальний кредитний ризик кредитного портфелю ОТП Банк на початок 2022 року складав 16%, а вже з лютого 2022 року – 17%.

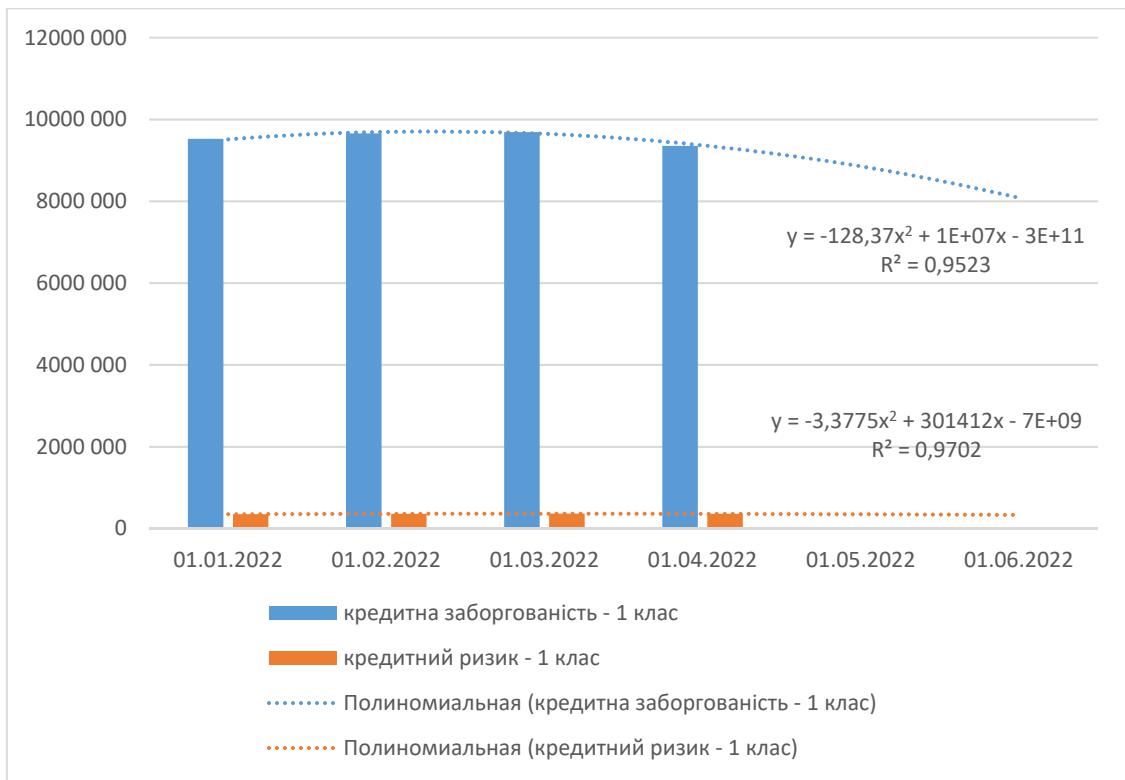

Рис. 3.3. Прогноз та динаміка розмірів кредитних операцій фізичних осіб АТ «ОТП Банк» з високим фінансовим становищем та рівень кредитного ризику

Розглядаючи динаміку та прогноз кредитів фізичних осіб за 1 класом боржників (рис. 3.3), маємо тенденцію до зниження суми високоякісних кредитів в квітні та травні 2022 року в період воєнного стану. Це цілком ймовірний розвиток подій, так як кількість фінансово стабільних фізичних осіб в період військових дій в Україні скорочується та більшість кредитів переходить до нижчих класів. В квітні кількість кредитів, з високою якістю може знизитися з 9 354 168 тис. грн. до 8 225 086 тис. грн., а в травні ще до 8 070 027 тис. грн. Рівень кредитного ризику залишається майже на одному рівні: 359 296 тис. грн в березні 2022 року, 360 873 тис. грн. в квітні та 361 504 тис. грн.

Така ж сама картина щодо зниження кількості добрих з точки зору якості кредитів фізичних осіб, але й простежується зростання суми кредитного ризику за цим класом боржників (рис.3.4).

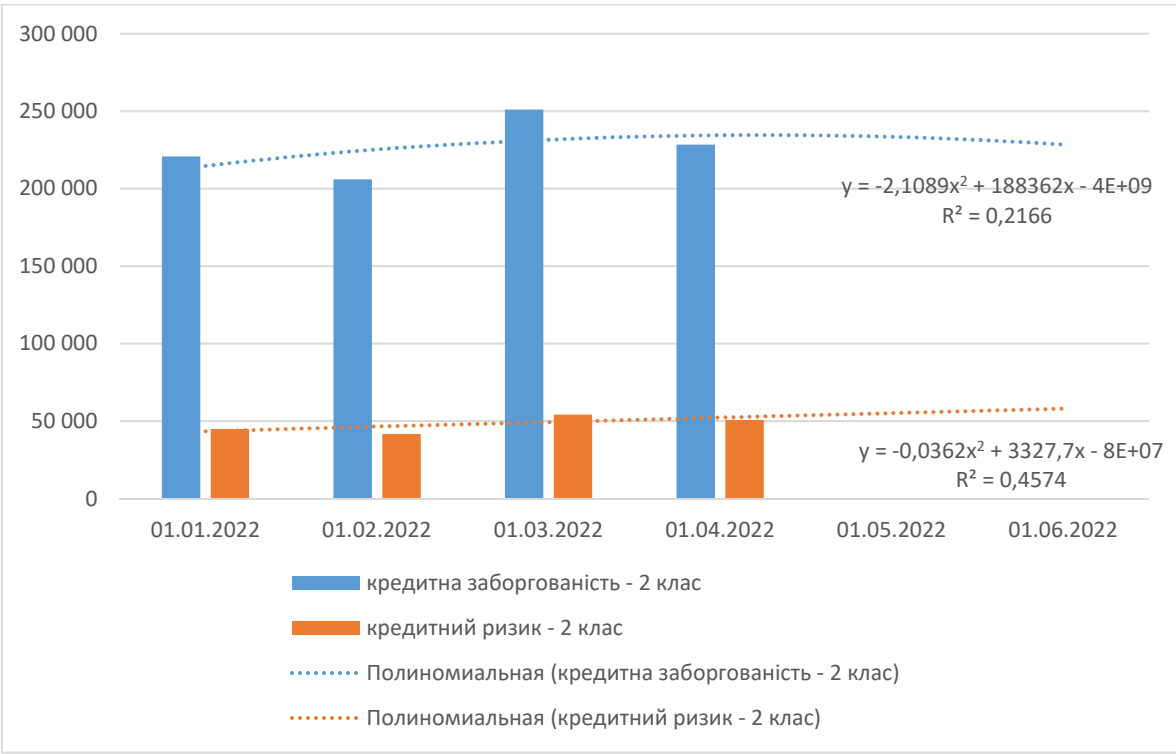

Рис. 3.4. Прогноз та динаміка розмірів кредитних операцій фізичних осіб АТ «ОТП Банк» з добрим фінансовим становищем та рівень кредитного ризику
 Побудуємо прогноз та динаміку за найгіршим класом божників банку (рис. 3.5)

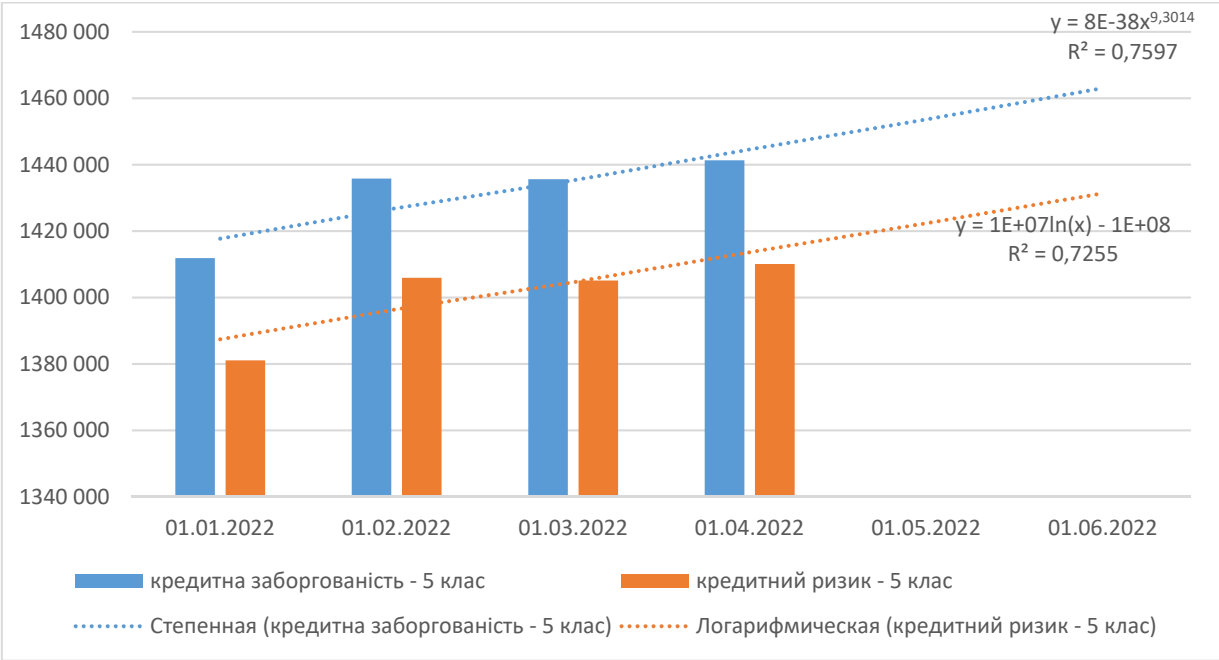

Рис. 3.5. Прогноз та динаміка розмірів кредитних операцій фізичних осіб АТ «ОТП Банк» з критичним фінансовим становищем та рівень кредитного ризику

З рисунку 3.5 бачимо дуже негативну тенденцію щодо зростання суми наданих кредитів фізичним особам з критичним фінансовим становищем. Так, якщо в березні 2022 року сума наданих кредитів фізичним особам з критичним фінансовим становищем складала 1 441 291 тис. грн з яких 97% кредитів відносилися до кредитного ризику, то вже в квітні 2022 року 1 453 125 тис.грн., а кредитний ризик зростає в тій самій пропорції. В травні 2022 року критичні кредити фізичним особам зростуть ще та можуть скласти 1 467 696 тис. грн.

Таким чином, оцінюючи та прогножуючи якість кредитного портфелю фізичних осіб АТ «ОТП Банк» в першому півріччя 2022 року в період воєнного стану, можна зазначити, що простежується погіршення якості кредитного портфелю та зростання його ризикованості за рахунок зменшення кредитів, наданих стійким позичальникам та зростанням кредитів позичальникам з критичним фінансовим станом. Така ситуація відповідає умовам погіршення економіки в період воєнного стану, коли більшість фізичних осіб або втратили роботу, або їх рівень доходу значно скоротилася та вони не мають можливості своєчасно виконувати свої кредитні зобов'язання.

Надалі проаналізуємо динаміку та побудуємо прогноз за кредитним портфелем юридичних осіб АТ «ОТП Банк». Вихідні данні за даними НБУ наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Показники кредитного портфелю юридичних осіб та їх якості АТ «ОТП Банк»

Показник	01.01.22	01.02.22	01.03.22	01.04.2022
кредитна заборгованість - 1 клас	3 979 278	4 827 895	5 110 020	4 431 913
кредитний ризик - 1 клас	108 659	137 288	138 317	135 253
кредитна заборгованість - 2 клас	5 369 823	5 332 746	5 577 801	5 154 931
кредитний ризик - 2 клас	73 878	75 738	80 215	66 556
кредитна заборгованість - 3 клас	6 656 814	6 511 434	7 213 180	7 260 644
кредитний ризик - 3 клас	177 913	189 263	206 804	219 830
кредитна заборгованість - 4 клас	5 991 420	6 656 427	7 192 164	7 524 697
кредитний ризик - 4 клас	283 010	345 233	341 217	353 009
кредитна заборгованість - 5 клас	3 349 817	6 086 413	6 617 860	6 362 996
кредитний ризик - 5 клас	112 115	153 140	158 631	146 531
кредитна заборгованість - 6 клас	2 483 697	2 508 931	2 723 599	2 910 276

кредитний ризик - 6 клас	173 678	182 833	218 648	238 404
кредитна заборгованість - 7 клас	173 554	187 984	230 124	230 845
кредитний ризик - 7 клас	10 830	14 469	19 527	25 112
кредитна заборгованість - 8 клас	61 909	73 696	70 924	70 999
кредитний ризик - 8 клас	5 053	9 338	7 245	7 267
кредитна заборгованість - 9 клас	3 668 502	1 868 037	1 738 244	1 662 019
кредитний ризик - 9 клас	100 849	156 901	108 352	88 362
кредитна заборгованість - 10 клас	1 321 386	1 309 082	1 317 996	1 320 265
кредитний ризик - 10 клас	1 085 215	1 096 402	1 114 435	1 100 682

В таблиці 3.4 наведено зіставлення класів боржника/контрагента залежно від виду боржника/контрагента, за яким визначається кредитний ризик

Таблиця 3.4

Зіставлення класів боржників за НБУ

Клас боржників, що оцінюються за 10 класами	Клас боржників/контрагентів, що оцінюються за 5 класами
1	1
2	
3	2
4	
5	
6	3
7	
8	4
9	
10	5

Виходячи з наведеної класифікації фінансової надійності боржників, пропонується проаналізувати та здійснити прогноз на 1 півріччя 2022 року в період воєнного стану боржників 1 класу, які мають найвищий ступень надійності (рис. 3.6), 4 класу – середній рівень надійності (рис. 3.7) та боржників критичного рівню 9 класу (рис.3.8) й 10 класу (рис. 3.9).

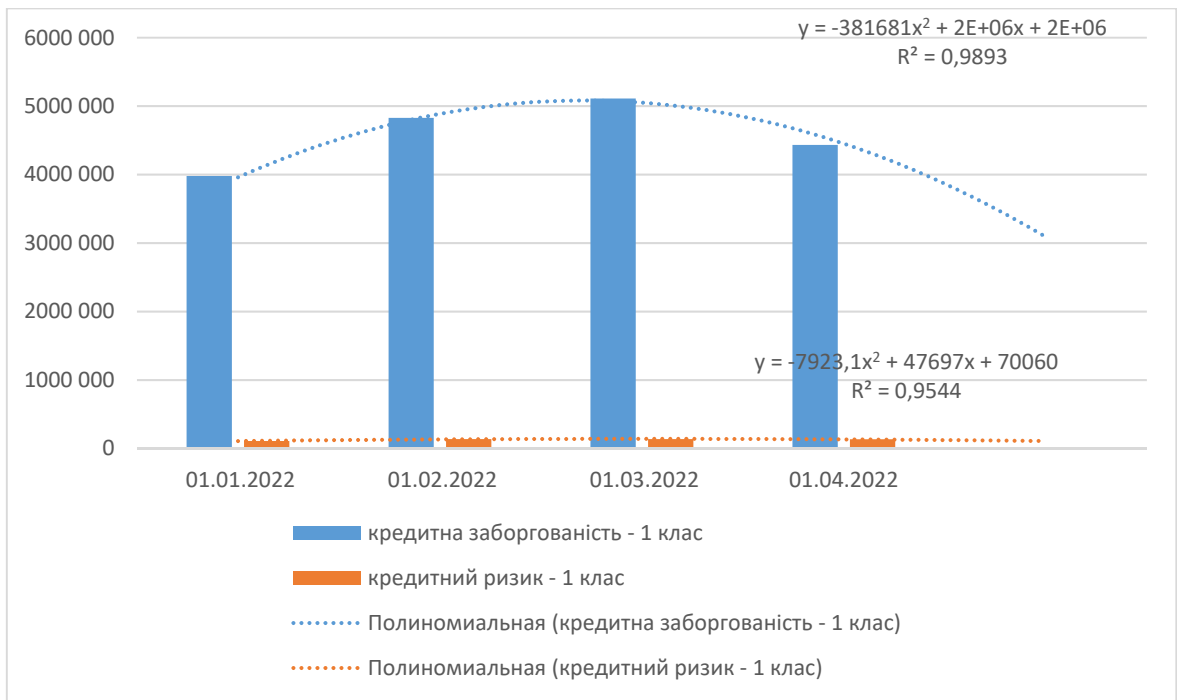

Рис. 3.6. Прогноз та динаміка розмірів кредитних операцій юридичних осіб АТ «ОТП Банк» з високим фінансовим становищем та їх рівень кредитного ризику

З рисунку 3.6 чітко простежується різке погіршення фінансового становища клієнтів в період початку воєнного стану, в березні 2022 року, що у свою чергу підтверджує прогноз подальшого погіршення в квітні 2022 року до рівня 3088880 тис. грн. (менше на 1 343 033 тис. грн.). Ця ситуація пов'язана з зупинкою діяльності деяких підприємств, які не змозі далі здійснювати погашення своєчасно своїх кредитних зобов'язань.

Розглядаючи середній рівень ризику клієнтів юридичних осіб АТ «ОТП Банк», до якого відносяться 3-5 класи, то виходячи з таблиці 3.3 маємо зростання кредитної заборгованості в цієї групи в березні 2022 року з початком бойових дій. В квітні 2022 року прогнозується зростання кредиторської за цими класами, що підтверджено на рис. 3.7. Так кредиторська заборгованість за 4 класом в квітні 2022 року може зрости з 7 524 697 тис. грн. до 7 709 477 тис. грн.

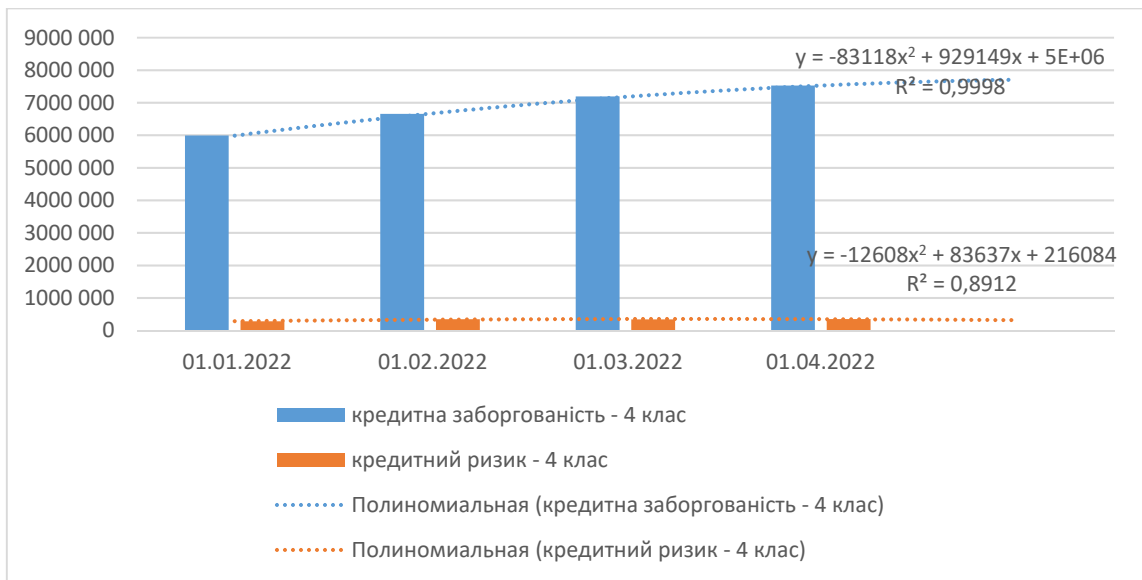

Рис. 3.7. Прогноз та динаміка розмірів кредитних операцій юридичних осіб АТ «ОТП Банк» зі середнім фінансовим становищем та їх рівень кредитного ризику

Щодо погіршення якості кредитного портфелю юридичних осіб, то маємо чіткий негативний прогноз за 9 класом боржників.

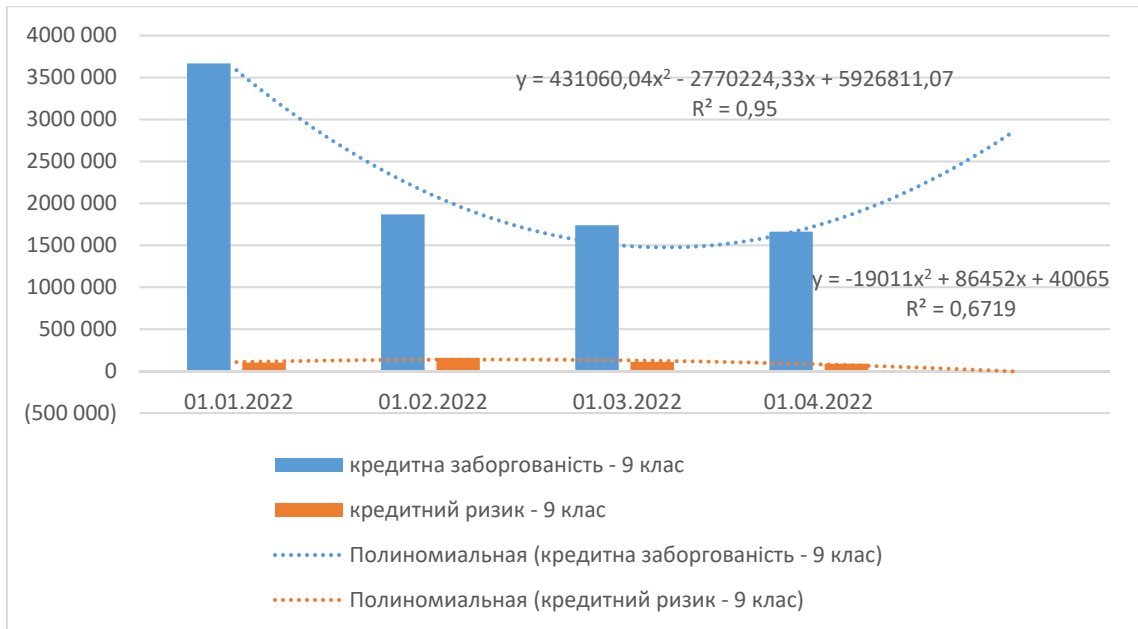

Рис. 3.8. Прогноз та динаміка розмірів кредитних операцій юридичних осіб АТ «ОТП Банк» зі критичним фінансовим становищем та їх рівень кредитного ризику

Так кредитна заборгованість за 9 класом в березні 2022 року складала 1662019 тис. грн, а вже за прогнозом на травень 2022 року маємо 2852190 тис.

грн., що майже 2 рази вище ніж попереднє значення на 1190171 тис. грн. Тобто, можемо стверджувати, що воєнний стан в Україні, зупинка багатьох підприємств, знищення підприємства на територіях бойових дій спричинене в квітні місяці різке погіршення якості кредитного портфеля юридичних осіб АТ «ОТП Банк» з подальшим погіршенням.

Розглядаючи майже безнадійну заборгованість за 10 класом, то маємо непоганий прогноз, так як вона залишається за прогнозом на тому ж рівні.

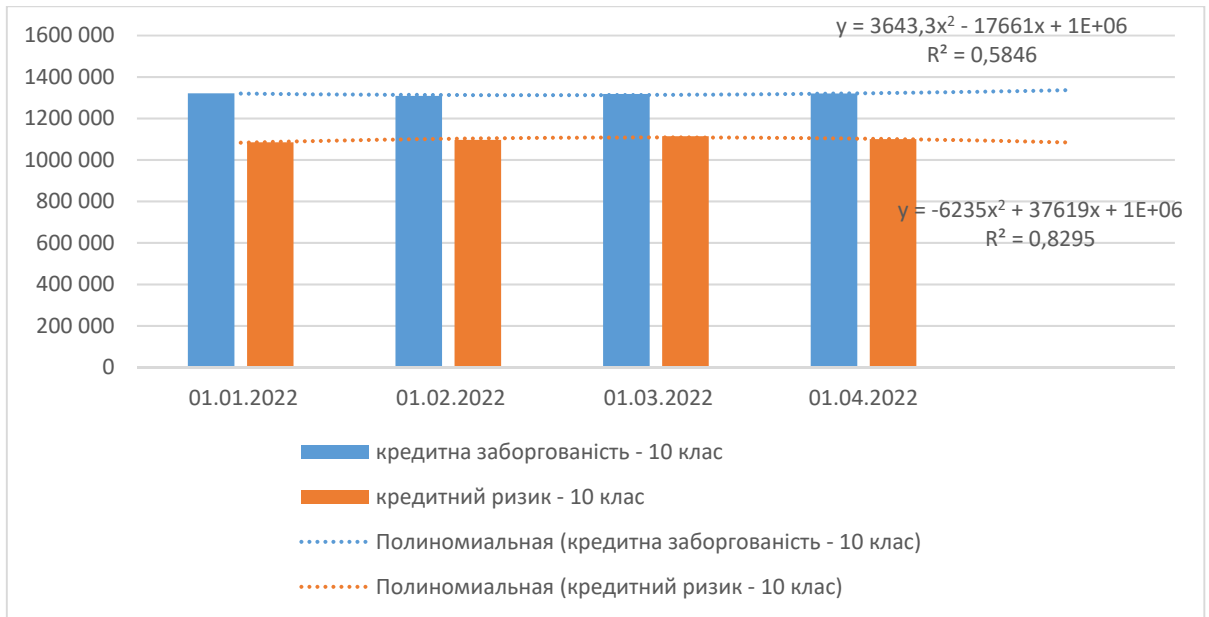

Рис. 3.9. Прогноз та динаміка розмірів кредитних операцій юридичних осіб АТ «ОТП Банк» з безнадійним фінансовим становищем та їх рівень кредитного ризику

Підсумовуючи отримані прогнозні дані якості кредитного портфелю АТ «ОТП Банк» на 1 півріччя 2022 року в період воєнного стану можна стверджувати, що як за юридичними, так і за фізичними особами простежується зменшення кредитів за високим класом фінансової стійкості та зростання кредитів за середніми класами фінансової стійкості з різким ростом за критичним рівнем фінансової стійкості. У випадку воєнного стану дуже важко прийняти довгострокові заходи щодо регулювання кредитного ризику та покращення якості кредитного портфеля.

3.3. Заходи щодо підвищення якості кредитного портфеля комерційного банку в умовах воєнного стану

Загальне зниження ділової активності та падіння попиту на кредити та банківські послуги продовжуватимуть негативно впливати на прибутковість банків. Очікується збільшення збитків від кредитного ризику через поступовий вплив економічної кризи на діяльність позичальників. Тому лише з часом можна буде оцінити вплив війни на капітал банків.

У зв'язку з значним погіршенням фінансового становища позичальників, які втратили роботу під час війни, Національний банк України рекомендує фінансовим установам активніше пропонувати своїм клієнтам-фізичним особам реструктуризацію боргів або кредитні канікули. Про це читаємо у відкритому листі Нацбанку на адресу банків, небанківських фінустанов та колекторських компаній.

Такі кроки з боку фінансових установ дозволять громадянам, які наразі відчують труднощі, не виплачувати кредити та повертати їх, коли це можливо.

При цьому Нацбанк нагадує банкам, іншим фінустановам та колекторським компаніям про необхідність дотримання правил обслуговування споживчих кредитів.

По-перше, у період дії воєнного стану та протягом 30 днів з дня його припинення або розірвання споживач за договором споживчого кредиту не буде нести відповідальності перед кредитором у разі прострочення виконання зобов'язань за споживчим кредитом. .

По-друге, у разі такої прострочення споживач звільняється, зокрема, від обов'язку сплатити кредитором неустойку (штраф, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена договором споживчого кредиту за умов прострочення. угода (прострочення, часткове виконання) споживачем за таким договором.

По-третє, списанню підлягають пені (штраф, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена договором споживчого кредиту, нараховані сумарно з 24 лютого 2022 року за прострочення виконання такого договору.

По-четверте, у разі невиконання умов договору споживчого кредиту підвищувати процентну ставку за кредитом забороняється, крім випадків, коли змінна процентна ставка визначена кредитним договором або договором споживчого кредиту.

По-п'яте, під час кредитних канікул немає відмови від сплати відсотків за кредитними коштами. Таке стягнення є законним з боку кредитора.

По-шосте, необхідно дотримуватись законодавчих вимог щодо взаємодії зі споживачами та іншими особами при врегулюванні непогашеної заборгованості (вимоги етичної поведінки) [24].

За даними Мінекономіки, станом на 26 квітня внаслідок бойових дій було знищено 173 українських заводи та підприємства. Збитки - майже 10 мільярдів доларів, 43% великих компаній втратили нерухомість або інші активи. Підприємства не можуть повернути кредити. За даними Центру економічної стратегії, банки вже втратили від 50% до 70% своїх грошових потоків від кредитів, потенційні збитки становлять щонайменше 500 млрд грн, що вдвічі перевищує загальний капітал усієї банківської системи. Рівень проблемних кредитів перевищить 50%.

Після війни проблема кредитів для українських підприємств, які постраждали від війни, потребуватиме системного вирішення, власники пошкоджених заводів і згорілих квартир не зможуть розраховатися з кредитами, а банки не будуть добровільно списувати мільярдні борги.

Тимчасовий вихід із глухого кута - кредитні канікули. Ці програми будуть включати погашення боргу, зменшення щомісячних платежів, продовження кредитів. Хто має можливість сплатити відсотки та «тіла» позику, хто не має – отримує кредитні канікули. Ці кредити можуть бути реструктуризовані в майбутньому. Кредитори не пропонують прощення боргів, оскільки вони зазнають військових втрат. Остаточних даних щодо кредитних збитків банків поки немає. Страхування прогнозує, що банкам може знадобитися вливання капіталу. Для державних банків – за рахунок платників податків, для приватних – за рахунок їхніх акціонерів, які також постраждали у війні.

Для вирішення масових проблем з обслуговуванням кредитів потрібен принаймні закон про реструктуризацію іпотечних кредитів, який уніфікував би підхід банків. Можна застосувати адаптований закон про фінансову реструктуризацію, який у довоєнний 2021 рік дозволив державним банкам скоротити непрацездатні кредити на 56,2 млрд грн, тобто з 57% до 47% портфеля.

У випадках, коли позичальники втратили майно в результаті бойових дій, потрібні нові підходи. Спочатку потрібно зрозуміти масштаби трагедії, наразі НБУ вимагає від банків чесної звітності про збитки. НБУ відновить довоєнне регулювання для банків, тому погашення боргів буде питанням виживання деяких фінустанов. Зволікання з порятунком може запобігти новому банкрутству, але з боку НБУ. У 2015 році банки пройшли кілька років трансформації для покриття збитків за кредитами через збільшення капіталу. У той час не всі власники банків мали можливість або бажання рекапіталізувати свої фінансові установи. Сотні банків покинули ринок через дефолти [25].

Банк АТ «ОТП Банк» швидко реагує на збільшення простроченої заборгованості в період воєнного стану збільшенням частки резервів під можливі збитки за кредитами, що в свою чергу не призводить до зростання збитків.

У таблиці 3.5 представлені заходи, спрямовані на підвищення якості кредитного портфеля комерційного банку. Впровадження цих шляхів у діяльність комерційного банку АТ «ОТП Банк» у комплексі не спричинить різкого погіршення якості кредитного портфеля в період воєнного стану.

Таблиця 3.5

Заходи щодо збереження якості кредитного портфеля комерційного банку

Заходи	Коротка характеристик	Результат
Лімітування одного або групи позичальників юридичних осіб	Обмежити кредитування великих сум на більший термін, та підтримувати кредитування менших сум на менші терміни	Зниження втрат внаслідок концентрації якогось з видів ризику в сукупному кредитному портфелі
Страховання кредитів в разі настання банкрутства підприємства в результаті воєнного стану	Страховання ризиків неповернення позичкової і прирівняної до ній заборгованості	Страховання кредитів в разі настання банкрутства підприємства

Таким чином, комплекс заходів охоплює основні види робіт: запровадження системи управління кредитним ризиком та вдосконалення існуючих методів зменшення кредитного ризику. Зменшення кількості прострочених позик дозволить комерційному банку знизити процентні ставки за позиками, що буде явною конкурентною перевагою перед іншими банками.

Управління кредитним ризиком в період воєнного стану включає в себе кілька етапів (табл.3.6).

Таблиця 3.6

Управління кредитним ризиком комерційного банку в період воєнного стану

Етап	Коротка характеристика	Примітка
Поточний моніторинг стану кредитного портфеля банку	моніторинг зміни поточної кредитоспроможності, моніторинг зміни фінансового стану позичальників, оцінка стану предмета застави, своєчасне виконання кожним позичальником умов кредитного договору	не менше 1 разу за тиждень
	складання звітності стану кредитних справ та позикової заборгованості відповідно до класифікації позик за рівнем кредитного ризику	Щоденно
	визначення потенційних і реальних небезпек, проблемних кредитів для вжиття заходів щодо зниження кредитного ризику	не менше 1 разу за тиждень
Включення служби ризик менеджменту	нагадування про необхідність внести черговий платіж або робота по реструктуризації заборгованості, кредитні канікули тощо	не менше 2-3 рази в тиждень

При поточному моніторингу можна виявити фактори небезпеки, які сигналізують про зниження якості кредиту:

- несвоєчасне погашення позичальником суми основного боргу і відсотків згідно з умовою кредитного договору;
- погіршення фінансового стану позичальника (несвоєчасне подання фінансової звітності, зниження фінансового прибутку і т.д.);
- погіршення стану предмета застави;
- поява проблем з податковими органами;
- зниження зовнішнього рейтингу позичальника.

Погашення основного кредиту від клієнтів комерційних банків автоматично списується з рахунку клієнта згідно з узгодженим графіком на узгоджений день. Якщо клієнт не вкладає кошти вчасно, списання не проводиться. Для здійснення профілактичних дій достатньо попередити замовника платити за графіком платежів будь-яким обраним замовником способом. Якщо з якихось причин списання не було здійснено вчасно, про це слід повідомити клієнта.

На етапі реструктуризації слід спробувати виявити причини заборгованості за кредитними боргами та, якщо можливо, запропонувати клієнту способи їх усунення. У більшості випадків вимоги можуть бути врегульовані шляхом реструктуризації позики поетапно:

1. Підготовка проекту нового кредитного договору.
2. Затвердження проекту нового кредитного договору.
3. Укладення нового договору позики.
4. Укладення договору про реструктуризацію позики.
5. Моніторинг виконання нових умов кредитного договору.

АТ «ОТП Банк» має встановлювати обмеження, тобто розрахувати ліміт позики для одного або групи позичальників в період воєнного стану. Обмежувати позики великими сумами протягом більш тривалого періоду та заохочувати брати менші суми протягом коротших періодів. Невеликі суми легше виплатити, ніж великі, тим більше, що короткострокові позики менш схильні до дефолту.

Таким чином, ці заходи щодо збереження якості кредитного портфеля комерційного банку «ОТП Банк» є економічно доцільними та рекомендованими до реалізації. Стабільність та репутація комерційного банку залежать від своєчасності дій щодо виправлення простроченої заборгованості. Ці заходи слід вжити якомога швидше, перш ніж ситуація вийде з-під контролю і втрати неминучі.

Висновки по розділу 3

Основною метою процесу управління кредитним портфелем банку є забезпечення максимальної прибутковості при певному рівні ризику. При оцінці кредитного ризику доцільно відокремлювати кредитний ризик на рівні контракту від кредитного ризику на рівні банківського портфеля. Аналіз структури цього активу необхідний під час управління кредитним портфелем. Адже його ефективність та прибутковість залежать від складу кредитного портфеля.

Оцінюючи та прогножуючи якість кредитного портфелю фізичних осіб АТ «ОТП Банк» в першому півріччя 2022 року в період воєнного стану, можна зазначити, що простежується погіршення якості кредитного портфелю та зростання його ризикованості за рахунок зменшення кредитів, наданих стійким позичальникам та зростанням кредитів позичальникам з критичним фінансовим станом. Така ситуація відповідає умовам погіршення економіки в період воєнного стану, коли більшість фізичних осіб або втратили роботу, або їх рівень доходу значно скоротилася та вони не мають можливості своєчасно виконувати свої кредитні зобов'язання.

Підсумовуючи отримані прогнозні дані якості кредитного портфелю АТ «ОТП Банк» на 1 півріччя 2022 року в період воєнного стану можна стверджувати, що як за юридичними, так і за фізичними особами простежується зменшення кредитів за високим класом фінансової стійкості та зростання кредитів за середніми класами фінансової стійкості з різким ростом за критичним рівнем фінансової стійкості. У випадку воєнного стану дуже важко прийняти довгострокові заходи щодо регулювання кредитного ризику та покращення якості кредитного портфеля.

ВИСНОВКИ

Дослідження узагальнює теоретичні основи управління кредитним портфелем банку, зокрема, аналізує різні погляди вітчизняних та зарубіжних дослідників на сутність та роль кредитного портфеля банку, розглядає підхід до управління кредитним портфелем та класифікацію його сегментів відповідно до за ключовими показниками, визначає сутність, функції та етапи розвитку кредитної політики банку.

Слід зазначити, що кредитний портфель банку - це не проста сума позик, а це структурований портфель активів, який можна оцінити, сегментувати, класифікувати та управляти, природа якого заздалегідь задокументована в політиці кредитування - стратегія та тактика банку щодо залучення коштів та надання позик клієнтам банку на основі кредитування.

За результатами аналізу можна зробити висновки, у 2021 році активи Банку продовжували суттєво зростати і досягли 58,9 млрд. грн., тобто на 31,6% більше, ніж на початку року. Рентабельність активів знизилася до 3,34% у річному вимірі. На зниження прибутковості суттєво вплинули витрати на створення резервів (на 847 млн. грн. більше, ніж у 2020 році) в результаті погіршення макроекономічного середовища, спричиненого пандемією. Водночас банк продовжував покращувати якість свого кредитного портфеля та продовжував розважливу політику управління кредитним ризиком.

За підсумками року Банк увійшов до ТОП-10 (9 місце) найбільших українських банків за чистими активами та посів 5 місце за чистим прибутком. Частка на ринку чистих активів на кінець 2021 року становила 3,23% (порівняно з 2,94% роком раніше).

Завдяки збільшенню довіри до ОТП Банку, привабливості депозитних продуктів та програм лояльності, у 2021 році кошти юридичних та фізичних осіб зросли на 35,1% і досягли рекордного рівня - 47,8 млрд грн.

Аналіз кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» підтверджує, що у 2010-2016 та 2019-2020 роках кредитна діяльність банку була агресивною, у 2017 та

2021 роках реалізовувалася поміркована стратегія кредитування. Протягом періоду спостерігається тенденція до зменшення частки кредитного портфеля в активах на фоні значного збільшення активів банків.

Операційний кредитний портфель ОТП Банку динамічно зростає протягом трьох років. Кредитний портфель оборотних коштів у 2019-2021 роках зріс на 26% і становив 20,5 млрд грн у 2019 році та 27,7 млрд грн у 2021 році, тобто на 7,2 млрд грн більше. Це збільшення пов'язане з відновленням програм фінансування в сегментах середнього та малого бізнесу, зниженням процентних ставок, а також збільшенням сегмента корпоративного бізнесу корпоративного кредитного портфеля по відношенню до національної валюти.

Темп зростання кредитного портфеля зафіксовано у 2020 році (25,6%), коли кредитний портфель збільшився на 3252341 тис. грн. Слід зазначити, що ризик кредитних операцій можна знизити за рахунок зменшення частки кредитного портфеля при одночасному збільшенні частки портфеля цінних паперів.

Аналізуючи фактичні значення коефіцієнтів кредитного ризику банку, можна зробити висновок, що у 2017-2021 роках коефіцієнти кредитного ризику не перевищували лімітів.

Оцінюючи та прогножуючи якість кредитного портфелю фізичних осіб АТ «ОТП Банк» в першому півріччя 2022 року в період воєнного стану, можна зазначити, що простежується погіршення якості кредитного портфелю та зростання його ризикованості за рахунок зменшення кредитів, наданих стійким позичальникам та зростанням кредитів позичальникам з критичним фінансовим станом. Така ситуація відповідає умовам погіршення економіки в період воєнного стану, коли більшість фізичних осіб або втратили роботу, або їх рівень доходу значно скоротилася та вони не мають можливості своєчасно виконувати свої кредитні зобов'язання.

Підсумовуючи отримані прогнозні дані якості кредитного портфелю АТ «ОТП Банк» на 1 півріччя 2022 року в період воєнного стану можна стверджувати, що як за юридичними, так і за фізичними особами простежується

зменшення кредитів за високим класом фінансової стійкості та зростання кредитів за середніми класами фінансової стійкості з різким ростом за критичним рівнем фінансової стійкості. У випадку воєнного стану дуже важко прийняти довгострокові заходи щодо регулювання кредитного ризику та покращення якості кредитного портфеля.

Таким чином, для ефективного управління кредитною політикою банку необхідно застосовувати різноманітні науково і практично обґрунтовані підходи, такі як методи ціноутворення за кредитами, методи управління ризиками сукупного кредитного портфеля, які можуть знизити ризик кредитного портфеля банку та в подальшому покращити його ефективність кредитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем Галицький економічний вісник. 2015. №2(27). С.157-163.
2. Діяльність банків у забезпечення сталого розвитку фінансового ринку України: монографія За ред. В. В. Коваленко. Одеса: Атлант, 2014. 358 с.
3. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: монографія За ред. В. В. Коваленко. Одеса: Атлант, 2015. 217 с.
4. Крикун О. Ю. Управління кредитним портфелем комерційного банку Управління розвитком. 2017. № 5 (81) С. 54-56.
5. Кузнецова Н. В. Порівняльний аналіз характеристик моделей оцінювання ризиків кредитування Наукові вісті НТУУ «КПІ». 2017. № 1. С. 115-118.
6. Онищак Н. М. Теоретичні підходи до формування кредитної політики та кредитного портфеля банку в сучасних умовах фінансово-економічної кризи Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. № 2 (27). С. 206-210.
7. Даниленко А.І. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку К.: Фенікс, 2008. – 442 с.
8. В Зимовець, Г Єршова Короткостророва заборгованість корпоративного сектора та її вплив на стабільність фінансової системи України Економіка і прогнозування. 2021, № 2 С. 69-84.
9. Міщенко В., Кравець О. Удосконалення управління банківським кредитуванням на прикладі країн Центральної та Східної Європи Вісник НБУ. 2016. №9. С.5 -10.
10. Мороз А. М. Банківські операції: підручник. 2ге вид., випр. і доп. А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна. К.: КНЕУ, 2018. 476 с..
11. Павлюк, С.М. Кредитні ризики та управління ними. Фінанси України. 2010. № 11. С. 105–111
12. Банківський менеджмент За ред. Кириченко О.А. . К.: Академія, 2013. 320 с.

13. Грищенко Т. В. Проблеми формування та реалізації кредитної політики комерційних банків Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2015. №79. С. 12-15.

14. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 2 червня 2009 р. № 315 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.

15. Павлова Є.П. Удосконалення методики оцінки якості кредитного портфелю банку Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи НБУ, Серія: економічні науки, 2018. №3. С. 80-91.

16. Росола У.В., Щока Н.І., Ярмолюк М.С. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2018. Вип. 1 (9). С. 181–188

17. Закону України № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо чинності нормативів на період воєнного стану»

18. НБУ пом'якшив регуляторні вимоги до банків, з огляду на воєнний стан у державі URL: <https://finbalance.com.ua/news/nbu-pomyakshiv-rehulyatorni-vimohi-do-bankiv-z-ohlyadu-na-vonniy-stand-u-derzhavi>

19. Как НБУ поддерживает кредитование во время войны URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/03/31/684979/>

20. Офіційний сайт АТ «ОТП Банк» URL: <https://www.otpbank.com.ua>

21. Річний звіт АТ «ОТП Банк» URL: <https://www.otpbank.com.ua/about/informations/annual-reports/>

22. Банківський нагляд Дані фінансової звітності банків України станом на 01.04.2022 року URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

23. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України Постанови Національного банку № 132 від 07.11.2019, № 147 від 05.12.2019

24. НБУ рекомендує банкам та фінустановам пропонувати своїм клієнтам реструктуризацію заборгованості по кредитах <https://forinsurer.com/news/22/04/18/41135>

25. Банки можуть не повернути половину кредитів, які видали до війни. Як бізнес та банкіри будуть рятуватися від збитків <https://forbes.ua/inside/polovina-ukrainskikh-kompaniy-ne-mozhut-povernuti-krediti-chi-e-vikhid-28042022-5716>

26. Лисенок О.В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків. Вісник ЖДТУ. 2016. № 1 (75). С. 185–190.

27. Круш П.В., Бугрім С.І. Напрями підвищення результативності управління кредитною політикою банку в умовах кризи. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2019. Вип. 19. С. 149–158.

ДОДАТОК А

**Окремий звіт про прибутки і збитки та інші сукупні доходи за рік, який закінчився 31 грудня 2021 року
31 грудня 2020 року**
(у тисячах українських гривень)

	2021	2020
процентні доходи	4,962,915	5,092,574
процентні витрати	(1,386,122)	(1,653,327)
Чистий процентний дохід до формування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	3,576,793	3,439,247
комісійні доходи	1,684,106	1,696,120
комісійні витрати	(506,572)	(393,261)
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою та банківськими металами	295,785	258,222
Чистий прибуток від операцій з похідними фінансовими інструментами	89,887	81,431
Чистий прибуток від інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	79,306	43,502
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	(18,917)	(12,884)
формування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за активами, за якими нараховуються проценти	(836,210)	(145,694)
формування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за іншими операціями	(202,707)	(46,447)
Інші доходи	104,883	162,643
Чистий непроцентний дохід	689,561	1,643,632
Операційний дохід	4,266,354	5,082,879
Операційні витрати	(2,147,005)	(1,988,513)
Прибуток до оподаткування	2,119,349	3,094,366
Витрати з податку на прибуток	(385,627)	(557,610)
Чистий прибуток за рік	1,733,722	2,536,756
Інші сукупні доходи/(збитки)	63,364	(17,087)
Статті, які в подальшому можуть бути рекласифіковані до складу прибутків або збитків: Зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		
Інші сукупні доходи/(збитки)	63,364	(17,087)
ВСЬОГО СУКУПНИХ ПРИБУТКІВ ЗА РІК	1,797,086	2,519,669
прибуток на акцію	499,238	499,238
Середньозважена кількість простих акцій в обігу базисний та розбавлений прибуток на акцію, в українських гривнях	3,473	5,081

ДОДАТОК Б

Окремий звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2021 року

(у тисячах українських гривень)

	31 грудня 2021 року	31 грудня 2020 року
АКТИВИ		
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	3,510,420	3,139,593
кошти в банках	13,628,078	4,308,470
кредити клієнтам	27,638,193	25,311,393
Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	6,602,257	3,612,465
Інвестиції, що оцінюються за амортизованою собівартістю	5,901,418	7,212,296
Інвестиції в дочірню компанію	139,143	139,143
Основні засоби та нематеріальні активи	734,358	568,882
Активи з права користування	446,685	191,858
поточні активи з податку на прибуток	90	64
Відстрочені активи з податку на прибуток	76,544	38,747
Інвестиційна нерухомість	27,857	28,152
Інші активи	219,864	230,260
ВСЬОГО АКТИВІВ	58,924,907	44,781,323
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ		
кошти банків та інших фінансових установ	399	567,801
Рахунки клієнтів	47,838,522	35,401,926
Орендні зобов'язання	450,684	174,425
поточні зобов'язання з податку на прибуток	81,304	84,827
Інші зобов'язання	982,437	777,869
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	49,353,346	37,006,848
КАПІТАЛ		
Акціонерний капітал	6,186,023	6,186,023
Емісійний дохід	405,075	405,075
Інший додатковий капітал	1,236,294	1,236,294
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	113,960	50,596
Нерозподілений прибуток/(накопичений дефіцит)	1,630,209	(103,513)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ	9,571,561	7,774,475
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ	58,924,907	44,781,323

Ректорові Національного ТУ
«Дніпровська політехніка»
проф. Олександр АЗЮКОВСЬКОМУ

ЛИСТ – ЗАМОВЛЕННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Просимо Вас надати можливість студентці групи 072-19зск-1 фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Алісі ПОДОЛЬСЬКІЙ виконати кваліфікаційну роботу бакалавра на тему «Оцінка якості кредитного портфелю банку (на прикладі АТ «ОТП Банк»)».

Тема роботи є актуальною для даного банку, тому що завдання, поставлені в роботі, вирішують реальні проблеми кредитування і можуть бути використані з метою підвищення ефективності його діяльності.

Фінансово-економічна інформація АТ «ОТП Банк», передана для виконання кваліфікаційної роботи, підпадає під дію внутрішнього «Положення про комерційну таємницю» та не підлягає оприлюдненню.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу студентки
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
Навчально-наукового Інституту економіки
фінансово-економічного факультету
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
на тему «Оцінка якості кредитного портфелю банку (на прикладі АТ «ОТП
Банк»)»

Алісі ПОДОЛЬСЬКОЇ

Кваліфікаційна робота виконана на актуальну тему, тому що неефективне управління кредитним портфелем банківської установи призводить до збільшення ризику кредитних операцій, а це, у свою чергу, призводить до виникнення збитків і втрати вкладених ресурсів.

В дипломній роботі розглянуті існуючі теоретико-методичні основи визначення якості кредитного портфелю кредитних установ..

Відповідно до результатів аналізу кредитної діяльності банку, а також оцінки кредитних ризиків здійснено планування кількісних та якісних характеристик кредитного портфелю, визначені обґрунтовані заходи щодо управління ним. Отримані результати можуть бути використані АТ «ОТП Банк» для забезпечення прибутковості своєї діяльності в майбутніх періодах.

Зміст та структура роботи відповідає отриманому завданню та вимогам до дипломних робіт бакалавра. Робота виконана самостійно, з використанням літературних джерел, законодавчої і нормативної бази..

Слід зазначити, що кваліфікаційна робота виконана в повному обсязі, відповідає отриманому завданню, тому заслуговує оцінки «відмінно».

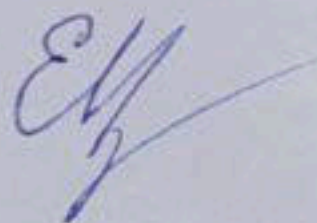

ВІДЗИВ

на кваліфікаційну роботу студентки групи 072-19зск-І Подольської Аліси Миколаївни «ОЦІНКА ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОТП БАНК»)), яка представлена для присвоєння ступеня «бакалавр» кваліфікації «бакалавр фінансів, банківської справи та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. *Мета дипломної роботи* — полягає в оцінці якості кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» та плануванні заходів, спрямованих на її збереження в умовах воєнного стану.
2. *Обрана тема актуальна* у зв'язку з тим, що ефективне управління кредитним портфелем банків є одним із важливих управлінських заходів, від якості проведення якого залежать фінансові результати діяльності установи.
3. *Тема кваліфікаційної роботи бакалавру* безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності бакалавра спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» планування діяльності банку.
4. *Задачі кваліфікаційної роботи* містять елементи аналізу, що відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра.
5. *Автором використані* теоретико-методичні підходи щодо планування якості кредитного портфеля.
6. *Робота з керівником роботи та інновації запропонованих рішень.* Студентка Подольська А.М. відвідувала консультації, та прислухаючись до порад керівника виконувала роботу самостійно. *Кваліфікаційна робота* містить обґрунтування планових показників діяльності банку.
7. *Самостійність при виконанні та оформленні результатів досліджень.* Ступінь самостійності при виконанні кваліфікаційної роботи ст. Подольської А.М. достатня.
8. *Виконання презентації.* Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи.
9. *Дотримання стандартів.* Оформлення пояснювальної записки виконано в основному у відповідності зі стандартами ЄСКД.
10. *Робота Подольської А.М. отримала позитивну оцінку зовнішнього рецензента.*
Таким чином констатуємо, що кваліфікаційна робота Подольської А.М. рекомендується до захисту з оцінкою 80 балів.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи бакалавра
к.т.н., доц.

О. В. КРИЛОВА